829.393-
829.396

JELES ELBESZÉLŐK KINCSESTÁRA

AZ ATHENAEUM R.T. KIADÁSA.

BÁN FERENC

—

CSÉCSY IMRE

—

LENGYEL GÉZA

—

KANIZSAI FERENC

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár
A NEFKÖNYVTÁRI KÖZPONTTÓL
NEM
ADHATÓ
EL!

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

BÁN FERENC
A TIZENKETTEDIK

— ELBESZÉLÉSEK —

OSZK

BUDAPEST
ATHENAEUM IROD. ÉS NYOMD. RÉSZVÉNYT. KIADÁSA

Költeni annyi, mint ítélőszéket
tartani önmagunk felett.
(IBSEN)

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

829.393
OSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
2005

A szerző minden jogot fentart magának, a fordítás jogát is

Az ölyv

Második napja, hogy nem evett s már bizonytalan cikk-cakkokban röpködött. Éhes volt s nagyon reményvesztetten csapdosott a szárnyaival. Amint száll-száll, hirtelen-váratlan majorságot pillant meg maga alatt s a nem remélt szerencsén fölizgultan lent termett néhány másodperc alatt. Alig kapaszkodott be valami pelyhedző csirke hátába, dühösen ugatva, nagy, hosszu ugrásokkal rontott neki egy kutya. Riadtan menekült. Siető szárnycsapásokkal szállt fel, el a földtől, ahol mindenki üldözi, s amely ily szörnyü nélkülözésekre kárhoztatja. Nyilegyenesen szállt egyre följebb, egyre magasabbra. Menekült, hogy ne is lássa a földet, emlekedett, hogy egy uj világot, egy más, egy szelidebb erkölcsü földet találjon. Csattogó szárnyai egyre magasabbra verték az ég kietlenségébe s már mindent egybeomló szürkeségben látott maga alatt. A koplalásban kifáradt teste azonban nem birt dacolni a fenn sivitó hidegséggel s lankadtan, olyan lassan, hogy sülyedését maga sem vette észre, csendesen lejebb, egyre lejebb ereszkedett. Káprázatos pompáju, gyönge husu madársereg illegette magát előtte és kinálgatta foszló husát élesen vágó csőre alá. Az éhségtől fuldokló gyomra vetitette káprázó szemébe e fejedelmi lakomát, de azért mégis utánuk vetemedett s jobbra-balra vagdalt a levegőbe. Karcsu fecske suhant el a hasa alatt. Bámulta egy pillanatig, mint valami érthetetlen jelenséget, de azután üzőbe vette. Iramodott utána s lázas erőfeszitéssel dolgozó szár-

nyai csakhamar odaemelték az ijedt állat fölé. Lecsapott, de a régen nélkülözött biztos zsákmány miatt észre sem vette, hogy a fecske oldalt tért és már messze, a kéklő távolban hasította boldog csicsergéssel a levegőt. Kétségbeesetten bámult utána, próbálkozott, hogy nyomába jusson, de abbahagyta rövidesen az eredménytelen üldözést.

Szárnyai lassan rebbentek s szemei kutatón futottak végig a horizonton. Semmi sehol. Egyedül volt közelben, távolban s ez a magányosság, amely oly büszkévé tette máskor, most végkép ellankasztotta szárnyai csapását. Lenn a föld szinén, a meredő buzavetések között maradt vékonyka mesgyén sárgálló valamit vett észre, amiről azt hitte, hogy nem más, mint anyjától elmaradt picike csirke. Ugy találta, hogy mozog is, s amint a magasból sebesen, szinte bukfencezve feléje csapott, ugy tetszett, nagyon is gyorsan mozog. Tollfoszlányok szakadtak ki testéből olyan eszeveszett sebességgel surrant le, s káromkodó vijjogásban tört ki, amikor ráeszmélt, hogy sárga agyagot vagdal az éhes csőre. Kétségbeesett dühében szétmorzsolta teljesen a rögöt s szárnyait olyan elkeseredetten verte a földhöz, hogy tollaira vércseppek szüremlettek a kemény csapások miatt.

Tovaszállott és vésztjósló vijjogását hirnökül messze maga elé küldte. Szinte látta, hogy a messzi, messzi távolságba szerteömlő hang milyen lábkapkodó sietséggel készteti a pelyhes csibéket anyjuk szárnyai alá, és verebeket látott, amint rettegve, remegve keresnek menekülést házeresz mögött, konyhák nyilásán, tyukok házában, mindenütt. Surrogva furta magát a levegőbe, amely engedékenyen, alázatos gyorsasággal simult kétfelé büszkén előredagadó melle elől.

Kicsi pillék röpködtek előtte, de ügyet sem vetett rájuk, mert a szembefujó szél baromfiak szagát verte eléje. Lankadó szárnyai uj erőre kaptak, s amint dühtől

fuldokolva egyre hevesebben sietett előre, rövidesen megpillantott egy fehérfalu házat, amelynek széles udvarán galambfejekkel teli fatorony emelkedett. Széttárta szárnyait; egy pillavillanásra megállott a levegőben, azután olyan meredt, olyan dühödt nézéssel szögezve le a szemét, hogy minden vöröscsiku káprázatba futott előtte, lefelé suhant. Hosszu, rézsutos vonalban ereszkedett s közeledésére a galambok ijedten menekültek a toronyból. Körülkeringte: üres volt teljesen. Önmagát szaggatóan elkeseredett vijjogás rázta a testét, forgatta, csóválta, a levegőbe verdeste fejét s akkor hirtelen rásuhant, elszántan, semmivel törődőn egy galambra, amely a ház ajtaja előtt nagy bátorságosan buzaszemeket csipegetett.

Ijesztette a napfényben csillogó ablak, borzalmas rémek rajzolódtak a fénylő üveglapra, de nem törődött semmi veszéllyel többé. Körötte éktelen zenebonával szállott minden irányba, mindenfajta madár, de nem kellett neki egy sem, neki most épen az kellett, amelyik az ajtó előtt csipegetett. Izgatta a kövér, hófehér nyaka, izgatta az ajtó, a veszedelem közelsége és mielőtt rácsapott volna, dühödt, elkeseredett kiáltást hallatott. A szegény állat nem tudott menekülni s az első, koponyáját hasitó éles csőrvágásra szédülőn bukfencezett vissza az ajtó elé. Csivitett, csivitett halálos rémületében s összeborzolódó, egymásba akaszkodó tollaik vérre menő tusa kegyetlenségével töltötték meg a levegőt. Sipitott a piciny állat, de hiába volt az erőlködése, mert amint egy pillanatra megemelkedett a rettenetes suly alatt, rögtön visszanyomta a gyönge testét szaggató brutális karom. A kegyetlenül vagdosó, kemény csőr vérbe fosztogatta a nyakát s a nagy állat mohón szürcsölte a permetező vért. Az udvar távoli sarkában az az ijedt hangzavar szállott mindenfelé, amelyről mindjárt

megtudják a ház gazdái, hogy ragadozó közeledik. Az ölyv retteneteset vijjogott, amikor megnyilt az ajtó, de nem menekült akkor sem, amikor egy tizenhat esztendős fiu bámult rá ijedt szemmel. Vad, elkeseredett pillantással nézte s azután ujra belevágta csőrét az alig vergődő galamb nyakába. Ijedt ábrázattal rohant a konyhába a fiu s rögtön rá az egész háznépével tért vissza. Nem rettent meg, nem próbált menekülni, rájuk vetette vad szemét, rájuk tátotta vértől csöpögő csőrét s ujra tépni, szaggatni kezdte a galambot. A sokat éhezett állat falánksága tükrözött szemében olyan ijesztően, hogy beleborzongott a bámész háznép. Pillanatokig tanácstalanul álltak, mig végre annyira fölocsudott az egyik, hogy dorongot ragadott és feléje hajitotta. Látta szállni a nagy fadarabot, de még fejét sem hajtotta le, annyira nekidühödött. Kipusztult belőle a félelemérzés s az emberrel szemben való gyáva respektusa; szivében, torkában, mindenütt maró, elkeseredett gyülöltséget érzett s tépte, szaggatta a galambot tovább.

Nem mertek közeliteni feléje, nézték dermedten, mint vonaglik utolsót a hótestü, piciny állat s ijedtségükben végtelenül hosszunak látták az ölyv libegő, két, kiterjesztett szárnyát s rettenetesen erősnek vélték karmait, amelyek karcolásokat véstek, olyan keményen mélyedtek a téglakockákba. Az ölyv néha fölnézett rájuk s mindig dühödt, haragos volt a pillantása. A galamb már nem mozgott csapása alatt, lába, csőre kéjesen remegett valahányszor belemélyedt a galamb meleg párát árasztó testébe s már behuzta nyakát, szárnyait begörbitette a teste felé, hogy elszálljon a karmaiba szoritott zsákmánynyal, amikor fénylő puskacső tolakodott ki az ajtón s bemeredt keményen néző szemébe a kormos belseje. Megrettent s a következő pillanatban fölszállott, hirtelen elernyedt karmai közül elejtve zsákmányát.

Menekülése pillanatában az emberekről is leszakadt a lidércnyomás és éktelen, dühödt, a megrettentségen szégyenkező kiáltozással üldözni kezdték. Messze fölöttük járt s éppen leszállni igyekezett, hogy merészen közéjük rontson és mégis magával vigye a zsákmányát, amikor testébe furódott a hideg, a gyilkos puskagolyó. Vijjogott, hosszan, panaszosan, szárnyai még rávertek a levegőre, szinte parancsolva, hogy tartsa meg őt, tartsa meg őt a megközelithetetlen régióban, azután hanyatthomlok zuhant lefelé. Gyilkosa eléje futott, hogy elkapja még estében az állatot s az ölyv látta még, hogy épen a vállára csapott puskával rohanó fiu előtt hull majd a földre. Ezzel sem törődött már s egyenesen odaomlott a megborzongó fiu vállára. Körülnézett, megtört fényü szeme föl a magasba meredt s a szegény, sokat nélkülözött madár utolsó erejével dühösen vágott a gyilkos puskacsőbe.

Kis csirke

Amennyire tehette, nyujtogatta fölfelé a testét és gyönge csőrét szélesre tátva, torkaszakadtából csipogott. A panaszos, jajjongó sirám szárnyán elhatolt keserüsége a lakás minden zugába; a másik szobában zongorázó lány hallotta a kis állat panaszkodását, de, mert nagyon gyönyörködött a föllapozott kottában, tovább játszott. A szakadatlan csipogás azonban végül annyira panaszossá, olyan szánalmat keltővé vált, hogy fölkényszeritette a zongora mellől. A lány sietőn csapta be maga mögött az ajtókat s nem érzett semmi boszankodást, sőt elérzékenyülten gondolta: szegény kis állat, már megint magadra maradtál.

A buta, kis pelyhes állat, észre sem vette, hogy a lány már kiért az előszobába s szárnyait emelgetve

fájdalmas sikitó hangon csipogott tovább. Megpillantotta s már csak igen rövid ideig sirt s nyomába szegődött az előresuhanó szoknyának. A lány lehajolt hozzá, kezében melengette s azután érzése olyan közvetlen föltárásával, amilyen magafeledkezéssel csak állathoz tud szólni az ember, beszélgetni kezdett vele: miért sirsz, kis buta pizse, miért sirsz, hiszen itt vagyok már!

Akkorra már egyetlen csipogás nélkül feküdt a meleg tenyér lágy bőrében s otthonosan helyezkedett el a begömbölyödött kézben. Mi bajod hát, buta kis állat, beszélt hozzá, nincs talán vized, vagy nem adtak enni? Oh, az a lusta Mari! Mindene volt a kicsi csirkének és jóllakott már mindennel a kicsi csirke: csak a becézés, a szeretet hiányzott gyönge, lehelletszerüen fuvódó testének, de most e miatt sem panaszkodhatott. Melengették a szárnyát, fejét friss, rugalmas mellhez szoritották, parányi sárga csőrét melegbőrü száj csókolgatta s a kis csirke kéjesen hunyta le áttetszően vékony pilláit, amikor édes, muzsikás hangon beleduruzsolták a fülébe: kis csirkém, édes kis bogaram.

A lány a földre guggolt vele s a csirke egyszerre csak a földre pattant. Apró, gyors lépésekkel odafutott a tuscsészéhez, melyben vize állott, ivott néhány kortyot, csőrével szerteröpitett néhány buzaszemet s azután beállott egy nagy, rozsdásodó tepsibe. Mint az anyatyuk, ha szemeten kapirgál, ez az anyátlanul felnőtt árva ugy rugdalta szét a homokot. Szórta a sárga porszemeket maga mögé s azután édes, egyre halkuló, gyönyörtkeltően boldog csipogással elaludt.

Közben déli sétájából megérkezett a mama; mig néhány parancsot adott a cselédnek, elnézte a szunnyadó, sárgatestü piciny állatot. Nagy robajjal nyilott az ajtó. A család gimnázista aprósága érkezett hazá s első kérdése az volt: a pizse mit csinál? Választ sem

várt, hanem a fiatalok gondolattalan önzésével fölrázta álmából. A fölriasztott nyujtózott néhányat, kis szárnyát ráteregette gyufaszál combjaira s szárnya annyira vékony volt, hogy keresztültüzött rajta a napsugár. Lassan megelevenedett: szaladgált keresztül-kasul a konyhában, cipőkön, hegynyi magas lábasokon át. A fiu egyszeribe fölkapta és kivitte az udvarra. Ott szaladgált cél nélkül, szanaszét; odaugrott hirtelen a falhoz. Kétségbeesetten kapaszkodott, hogy elérjen egy legyet, de persze régen elröpült már az, mire csőrével odaért. A fiu boldogan kacagott s a küszöbön ülve, maga alá huzta a lábát, ugy nézte tovább. Verebet látott ugrándozni a kis állat; nézte egy darabig, merőn, ámulón, s amikor elröppent, ő is a szárnyait mozgatta, mintha szállani akarna. Azután olyan módon próbált ugrándozni, mint a veréb, s ezt annyi bájos esetlenséggel csinálta, hogy az elragadtatott kis fiu ölébe kapta s boldogan rohant be ujságolni: anya, a pizse ugy ugrált, mint a veréb. Kacagott és kacagott vele mindenki.

Az ebédnél az asztal tetején járt a kis csirke; csőrét beleütötte ebbe is, amabba is, s a csőrét néha köszörülve huzogatta végig a porcellántálak szélén. Amikor megunta, lerepült a lányka ölébe s azután annak kezéből csipegette, amit kapott. Asztalbontás után székre állitották s a vidékről nemrégiben fölkerült család, még az apát sem véve ki, körülállotta, ugy gyönyörködött félénk próbálkozásain, amint ötször-hatszor is nekikészülődött, amig végre le mert ugrani a tátongó mélységbe: a székről a földre. Az anya ekkor kiment a a szobából. A kis állat bámult utána egy darabig s azután utána sietett. Kopogtak karmai a szőnyegen s szárnyai emelgetésével is lökdöste előre magát. Ugy sietett a suhogó szoknya nyomában, mint siet anyja után az elmaradt csibe. Amikor visszatért, ő is visszatért vele

s megint ilyen bohókásan sietö módon. A lány mondta: ni, hogy szalad pizse a mama után.

.... Harmadnapra alig evett, alig ivott, tengettlengett a szobában, nem vidámodott meg a bársony kanapén sem és sárgakarikás kis szeme szomoru bágyadtsággal nézett akkor is, amikor a lány kezébe vette és lehelletével melengette. Az asztal tetejébe is hiába állitották: már ott sem evett s már nem is sirt, nem is csipogott, ha magára maradt. Szomoru pillantások kereszteződtek, amikor egymásba tévedtek az aggódón ráemelt szemek, s a lány szemében ekkor egy könycsepp rezgett. Az anya megnézte didergő kis testét, kétoldalt fujta vékonyka husa fölül a sárga piheket, egy ideig nézte alig sárgálló bőrét s azután szomoruan, mintha nem akarna hinni abban, amit lát: mérlegre tette a kis csirkét. Beteg szegény, mondta, öt dekát fogyott. Beteg! Beteg! Beteg! Köréje gyülekeznek valamennyien s aggódón mindegyik megnézi, mennyit mutat a rugós mérleg s azután ismét elszállt néhány csöndes másodperc s meghatottan ismételgették: beteg, beteg. Egymást nézték s néma szomoruságukban néhány lépésnyire távolodtak egymástól. De, ugy-e, nem lesz semmi baja? Amig megkérdezte köny csurgott végig a kis fiu arcán s az anya szomoruan válaszolt: talán meg is hal! A lány magához ölelte, melle fölött ringatta s a picike, sárga pihegombolyag fölcsipogott. Hosszan, fájdalmasan.

ÉLETSIRATAS

(Halálos ágyán fekszik a legjobb barátom. Melléből dől a vér. Szeme tüzét kioltotta a jégujju halál és szivére ránehezedett fojtogatón, suta sulylyal a némaság. Már nehéz páragomolyok tódulnak kékbe halványodó szájaszélén, de még mindig szorongat valami fehéret. Görcsös gyüréseket markol rajta s aszott testébe benyomul a vézna ökle, csakhogy közelebb tudja magához... Ezt a koporsómba!... Koporsómba!.., Olyan kétségbeesetten ismétli, mintha attól tartana, nem teljesitik ezt az utolsó kérését sem. Ránéztem és e szavai hallásán megélemedett előttem a komor mizantrop, aki örökkön gyanakodott, mert tudta, hogy szolgálatokra csak az erős számithat, és mert tudatában volt a maga gyönge erőtlenségének. Bekövetkezett az, amitől annyira félt, mert alig nyult ki testén a leghübb izom, kirántottam levelét a görcsszoritotta ujjak közül. Ez az.)

—

»Soh'se tudod meg, mennyire szeretlek. Az az érzésem, innen, nyüzsgő bogarak országából, innen is kitörnek őrjitő vágyaim. És boszant ez. Igy nem merem olyan nyugodtsággal leirni, — amit vésőnek gondolok, annyira hasogat — mint egy elkészült ember. Én a halálban sem végezhetek: akkor is hazudnom kell. Mint az olyan embernek, aki még szemébe is belenéz annak, ki előtt a lelkét mutogatja. Tudom, ostobaság ez: az a hat láb föld annyi, mint a Gaurizankár magassága. De jaj, nem nyugtat meg ez az én tudásom.

Csunya a halál, de még csunyább az élet. Csak azok az átkozott férgek ne lennének. Szeretnék bevenni

a végrendeletbe egy rézkoporsót, de már késő. Az semmit sem ér, ha csak ugy szóban hagyom meg, vagy valami rongyos papiroson. Ezeknek a gazoknak az én százezer forintom is kevés. Mindegy no. Haszontalanul éltem; legalább a férgek táplálásával teszek valamit a közért. Mégis bolond ez a Nietzsche... Hiába vagy önző, utoljára mégis a buta társadalom lesz az okosabb.

Semmi szervi bajom nincsen: rendes az érverésem, a homlokom sem lázas, és mégis bolondok a gondolataim. Vagy ez talán a halálfélelem? Hát mégis? Gyáva volnék? Majd megmutatom... majd öt perccel később. Ha libegőn szétáramlik a fojtószagu füst, ami a revolver csövéből pattan neki a homlokom bőrének! Hanem... különös. Mégis igazuk lenne a kényelmeseknek? Tényleg regényhős, aki belekacag a halál szemébe? Vagy csak én lennék gyáva? Mégis csak be kell ismernem, hogy jó lenne elülről kezdeni az egészet. De már késő. Szerencsére már késő! Ugy látszik, engem is olyan emberek közé sorozott a végzet, akik mindig csak jóval utóbb jönnek rá arra, mint kellett volna cselekedniök. No, én ugyancsak elkéstem. Egy egész élettel. Persze, persze... Szavakba kellett volna alacsonyitani az érzéseimet. Persze, én fanyar voltam, mert bennem is a hiuság erősödött legvastagabbra. Szégyeltem elmondani, mert azt hittem, koldusság annyira szeretni valakit. Persze, hogy buta voltam. Mások még hazudnak is az érzéseikhez, én meg letagadom a kilencven százalékát. Gőgös voltam, tehát ostoba. »Lehajlik, hogy fölemelkedjék.« Ezt Leibniz irta a sirjára. Hát igaz; ilyen módszerrel sok mindent elérhetsz, ember; a pillanatnyi megalázkodást megtorolhatod később. Órás kinzással. Igaz; elégtételt vehet az ember. Bölcs dolog ez nagyon. Vivat Loyola! De ez hazugság ám. A pillanatnyi megalázkodás keservesebb a legnagyobb boszu minden tudatánál, mert

a megalázkodás az van, a boszu csak lesz. Nem vagyok Napoleon; én nem tervezgetek és én nem számitgatok. Nálam a pillanat az ur. Az a baj, hogy nem pillanatokra. Ugy bizony, különben már régen elfelejtettem volna s most valami szőke táncosnő barna szemébe néznék a piszkos Browning fekete torka helyett.

Nyomorultnak, nyavalyásnak születtem. Mások ilyenkor legalább vigasztalják magukat: az igazság vértanuja vagyok, a nemesség hajótöröttje vagyok. Fenét. Én sem vagyok okosabb, igazságszeretőbb, evoluáltabb, nemesebb a többinél, én is csak önző kutya vagyok... Szegény Hektor! Ez szeretett egyedül és épen erről feledkeztem meg. No mindegy. Már ezen sem lehet segiteni. Most látom, milyen csuf, gaz önzés vitt rá, hogy azokra hagyjak mindent, akikkel megutáltattam magam. Kiteszem őket a szörnyü dilemma elé: elvegyék-e a pénzt, vagy legyenek urak és lökjék el annak a »semmiházinak« a vagyonát. Tudtam, nagyon megalázom őket ezzel a végrendelettel és tudtam, hogy ők végül is pudert szórnak a piruló arcukra. Mindig ugy okoskodtam: majd csak kiálnokoskodnak olyasmit a maguk mentegetésére, mintha szerető sziv kinálná a megvetéssel eléjük lökött pénzt. Miért aláztam meg igy a szegényeket? Tehetnek ők arról, hogy olyanok, mint a többi? Nevetséges. Épen annyira nem, amennyire nem vagyok oka annak, hogy más lettem én. Olyan kábuló a fejem, mintha folyton dagadna és egyre lágyabb, egyre idomtalanabb lenne. Még szivacscsá válok és után magamba szivom a világ keserüségét... Szegények? Dehogy is Kutyák! Ők pirulnának, ők töprengenének, ők, amikor garmadájában a jó, finom, az utálatos pénz? Ők? Majd kikacagnak és azt mondják: a bolond. Dehogy lesznek ők megalázottak. Sokkal jobban szeretik a pénzt és sokkal jobban szeretik magukat.

Hanem az a szegény Hektor. Mégis csak nagyon utálatos ember vagyok én. Aki szeret, az önzetlenül szeressen, annak nem adunk jutalmat. Milyen ostobaság, mintha a szeretetet beszennyezné a jutalom. Nem igaz! Nem igaz! A jutalom csak az érdemetlent piszkitja. Ha lenne még erőm másik végrendeletet irni! De hát nincs tanu. Igy fityinget sem érne, de különben sem. A drágák könnyen bebizonyitanák, hogy bolond vagyok, és akkor mégis ők mutatnák meg nekem. Vagy nem bolond az, aki kutyára hagyja a vagyonát? Igaz, ők is kutyák, de megtanultak filozofálni és bebizonyitani: de bizony emberek vagyunk. Kutyák vagytok. Mindnyájan.

Most, mintha jégujjak állitanák el a szivem, és mintha hosszu hegyes acéldorong lenne az, ami villámsebes lökéssel pöcköli az állam. Borzasztó! Mik történnek még velem?

Elolvastam, amit idáig irtam. Nagyon szépek. Ugy látszik, csak affektálás volt, amikor olyan embernek tartottam magam, aki nem tud megelégedni önmagával. Vagy nem a magam dicsőitéséért történik, hogy ennyire gyalázok másokat? De már megint magam fölött siránkozom. Örület; attól a kis leánytól akartam elbucsuzni, hogy lássam, milyen az a szerelem, amit igazában soha be nem vallottam. Látni akartam végre; irva legalább. És kesergek, dühöngök: mint Lear. Hát szerelem ez? Szerelem az, amit, ha egy pillanatra is, de el lehet felejteni? Szerelem az, amiről még akkor is meglehet feledkezni, amikor épen a szerelem nyomja kézbe a tollat? Nem, ez nem szerelem. Magamat nála is jobban szeretem, mert magamról szivesebben beszélek, mint róla. Nem ő miatta halok én, nem. Hanem azért, mert ő nem teljesitette az én vágyam. Milyen utálatos: mindenütt az önzés. Miért nézem le, miért mondom hát gyalázatosoknak azokat? Én is csak önző vagyok. Annyi

a különbség csupán, hogy ők okosan szeretik magukat. Vagy rosszul választom meg a jelzőt és talán gazul okosak ők? Nem tudom. A küszöbön már lehetetlen keresztüllépnem, pedig érzem, csak egy lépést, és megtudtam, ki a jobb, ki a nemesebb: én-e, vagy a többiek. Nem mindegy-e egy lépés, vagy százezer, amikor az utolsót lehetetlen megtenni? Miért gyötrődtem hát, miért kinlódtam? Bolond dolog nagyon, ha befelé néz az ember. Csak bizonytalanságokkal találkozik arrafelé, befelé az emberi szem, és mennél beljebb, annál több bizonytalansággal. Jaj, de csudaszépen mondta Krisztus: boldogok az együgyüek.

Borzasztó! Most mindig a halál kóválygog a fejemben. Utálatos dolgokat sug. Azt, hogy miért ölöd meg magad, ha rájöttél: nem miatta halsz meg, hanem mert a magad vágya pusztul. Mindegy, mikor pusztul a vágy: a megunáskor-e, vagy amikor nem teljesedik. Mindegy, mert bizonyos a megunás. Miért, akkor miért? Lásd, összemorzsolja a kerék a pici hullámocskát és nézd, egy perc mulva megint hullám. Nézd, elfeküdt ma a nap és holnap megint elülről kezdi. Ládd-e, tudja mindennap, hogy meghal és mégis elülről kezdi mindennap. A te vágyad is csak olyan, mint a napsugár. Ugyanaz holnap is: a sugár vágy, a vágy sugár. Miért hát? Egy kissé ingok most. Ugy látszik, nagyon okos dolgokat mond a halál. De nem, ez nem a halál szava. Ez az álruhába bujt élet, nem is az élet: az én gyávaságom. Igen, igen, a gyávaságom. Mindig csak a gyáva okoskodik, a bátor az tesz. Igy van és igy van jól. Igen!?... Azért se! A gyávák viszik előre az emberiséget! Nem a tettből sarjadnak a gondolatok, hanem a töprengésből. És mi viszi előre az embert, ha nem a gondolat? Az viszi, de hová viszi? Minél

előbbre jut, annál többet nem tud, és végre rájön, hogy semmit sem tud. Nem mindegy az, tudni, hogy semmit sem tudhatunk, vagy hinni, hogy mindent tudunk? Nem mindegy?

Borzasztó, már végére érek a papirosomnak és még mindig nem irok... róla. Azért is: Róla! Mi vagyok én? Szerelmes, üvegszivü, pókszálidegü szerelmes, vagy pedig filozófus? Egyszerü tudatlan senki vagyok, vagy pedig fölfuvódott béka, mely azt hiszi, hogy ökör? Milyen szatirikus volt az öreg Homeros: ökröknek mondta a filozófusokat. Milyen szatirikus volt és milyen igaza van. Csak most tünik ki, most, 1912-ben. Már megint hogy elkalandoztam. Mégis csak igaz lehet, amit a buták irigykedésének mondottam, hogy bolond, hogy őrült vagyok. Mennyire szeretem, mennyire szeretem az édest, mennyire szeretem...

Amig nem szalad tollam végére az érzés, azt hiszem, örökké tudnék beszélni... Róla. Azt hiszem, nincs nagyobb gyönyörüség, mint elsuttogni a nevét, elképzelni: belenézek a szemébe, odahajlok a pirosló vonalu, kanyargó ajka fölé és amikor leirtam, ebből az óriás nagy érzésből egy mondatnyi valóság sem futja. Mit jelent ez?

Milyen rettenetesen fáj a fejem. Az agyam mintha elszakadt volna a tartó-szálaitól s mintha a nagy melegség piciny gombolyogba zsugorgatná. Hogy fáj, hogy éget és milyen furcsa: fagyos lesz néhány pillanat multán... Nem tudok kiokosodni a szerelmemmel. De azért ugy érzem, ez a nagy, ez a szent, ez a mindennél drágább. Őt látom most magam előtt. Rám néz. Nevet és azt mondja: akkor sem törődök véled, ha megölöd magad értem. Milyen szivtelen, milyen kacér, gondolom. Undorodni szeretnék tőle, de nem megy, de nem lehet. Én gyönyörködöm benne, ha kinoz is, én

imádom, még ha egy légy alkalmatlanságának veszi is. Szeretni nagyon, őrülten, életoltó érzésekkel szeretni, ez az egyedüli szép. Csak az érzés az élet, csak az érzés igaz. Az az ember, a többi hazugság. Ha megég az ujjam, érzem, ha hátba vágnak, érzem, ha rosszat, jót mondanak, érzem. Mindent csak érzek. Érezni vad, halálos vágyakban az egyedüli jó, az egyedüli szép. Érezni Őt, érezni csókját, a szépségét. Vágyni, epedni utána. Nincs szebb ennél. És nem lehet kifejezni az érzést. Hazug lesz, bolond lesz, ha kimondom, ha leirom. Mégis nekem van igazam: nem szabad kifejezni az érzéseket. Elmondani bün, hazugság, ostobaság, megéreztetni pedig nem lehet. Miért van ez igy? Miért van az, hogy emberek, akik egy egész életre egymásnak kötik magukat, csak annyira ismerik egymás igazi érzéseit, mint az az ur, aki tegnap elsuhant melletted? Miért? Miért... Egyedüliségre teremtődött az ember; az ember csak önmagával lehet boldog. Mindenki egyedül magának barátja, mindenki másnak csak ellensége. Miért élünk hát mindig másokban, miért nem elég az én? Az az élet tragédiája, hogy én nem ismétlődhetem, csak egy más, egy ellenség utján. Mit ér igy az élet? Én kérdem, én, aki már adom is rá a feleletet.«

MINDEN HIÁBA

Hajnalodott már, amikor beléptek a kávéházba: középütt az asszony. A férj meglehetős közönyösséggel foglalta a maga karjába a felesége egyik karját, szorosan a felesége mellett ment, meghajoltan a földet nézőn, ám az asszony szabadon maradt jobbkezével mégis, sőt nem is nagyon óvatosan, megszoritotta az udvarló alant lógó ujjait. Szorosan egymás mellé simultan haladtak: az udvarló arca piros volt az izgalomtól, mert állandóan hozzásurolódott az asszony teste. Nemcsak izgatott, de zavarodott is volt e bizalmasság miatt, mert ugy vélte, hogy minden vendég csak azért néz feléjük, hogy figyelmeztesse a férjet felesége szerelmeskedésére. Boszankodott és föltette, ha megint melléje simul, elhuzódik tőle; ám kivinni nem tudta szándékát.

A férj egykedvün, fölényesen haladt és ez a nagy biztosság sértette az udvarlót. Szinte küzködni kellett a vágyával, hogy megmondjon a bambának mindent. Nem történt ugyan semmi közöttük még, néhány csók csupán, de együttlétük alatt az asszony soha nem emlékezett feleség voltára és az udvarló biztos jelnek vette ezt. Küzködött magával, hogy elmondjon a bambának mindent, de a cselekvéstől irtózó természete végül is azzal főzte le a férj fölényes lenézése miatt háborgó indulatait, hogy majd akkor röhög a gőgös szemü ember arcába, ha övé lett az asszony. Lovagiasság, diszkréció és e fajta kimérák tolakodtak agyába, de ő kiseprüzte ezeket és azután indulatainak némiként való

kielégitéséül tüntető nyiltsággal belecsipett az asszony csuklójába.

A férj ásitott; karjaival nem tudta, hogy mit csináljon, egy pillanhunyásig arra gondolt, hogy végigsimit felesége nyakán, de azután inkább a maga frizuráját igazgatta. Fölállt, kiegyenesedett és ekkor olyan volt az udvarlóval szemben, mint az erő, az egészség megtestesülése. Az udvarlónak valóban nem volt oka aggodalmaskodni az asszony bizalmaskodása miatt: ha titkot fölfedezett pillantással nézett is feléjük némely vendég, ez azért történt csupán, mert a férjben látták a szeretőt és ő benne a férjet. Valóban nem is gondolhattak mást, mert a férj magas volt, délceg, egészségtől ragyogó, az udvarló ványadt, szükmellü, arcán pedig olyan kifejezés kellemetlenkedett, mint a beteg emberekén. S most különösen szép volt a férj; oldalt fordultan állott feléjük és szeméből annyi erő, annyi tüz áradt, hogy az udvarló önkéntelenül is azt gondolta: ha leány volnék, beleszeretnék. Amint tudatossá erősödött benne ez a gondolat, rögtön az asszonyra nézett és ugy vélte, hogy az bolondulásig szerelmes az ő Mahomet urába. Am nem igy volt; az asszony csak vendégszerepelt a hü feleségben és ezt is azért tette csupán, hogy fokozza az udvarló lángjait. Persze, kurtaeszü volt az udvarló arra, hogy tullásson ezen a csalafintaságon, egy kicsit boldogtalan lett, de azután a beteg emberek hiu önzésével azzal vigasztalódott, hogyha majd szellemi viaskodásra kerül a sor, legyüri ezt a buta férfiszépséget.

Szellemi viaskodásra nem került a sor: a pincér két üveg bort bontott ki számukra. A férj fenékig hajtotta a maga poharát, de az udvarló gyáván szürcsölgetett, amiből meglátszott, hogy sokat ittak már és az is, hogy nem bizik az ivóképességében. Az asszony ar-

ról sem vett tudomást, hogy férje az, aki jobban iszik, éhes szeme az udvarlót falta és miközben ugy tett, mintha sálját igazgatná, hozzáért annak a térdéhez.

Ültek egymás mellett, semmi mondanivalójuk nem volt és a férjet izgatta ez a tétlenség. Révetegen kalandozott a szeme s nemsokára megakadt a délceg rendbe sorakoztatott billiárddákókon.

— Emil, nem játszanánk?!

Az udvarló arra gondolt, hogy kár lenne elmozdulni az asszony melegitő közelségéből, már ajkán voltak a visszautasitó szavak, de ekkor megszólalt az asszony:

— Nem, ne, későn van már!

Ez egyszerre megváltoztatta az udvarlót. Kicsit meg is akarta mutatni, hogy nem lesz akarattalan rabszolgája jövendő szeretőjének, de arra is gondolt, hogy a párti gyönyörü alkalom a boszuállásra, mert a férjet bizonyosan tönkre veri, ebből pedig az a jó származik, hogy az asszony végleg belebolondul, ha igy megmutatja, hogy a kiválóbb mégis csak ő. Föl is állt, hogy kövesse a férjet, aki már a dákók között válogatott, de előbb még, némileg megrettenten az önállóságtól, odamondta az asszonynak:

— Csak egy ötvenest.

— Dina, te irj majd! — kiáltott át a férj.

— Jó!

A férj már türelmetlenül löködte a golyókat és az udvarló még mindig bambán állt az asszony előtt. Sehogy sem tudta kiverni fejéből, hogy amikor azt mondta: »Jó«, ez egyetlen szóval nem az ő reményeinek lehervasztását akarta jelezni az asszony. Azért van ez, motyogta magában, mert okoskodol mindig. Föl is tette, hogy akarattalan rabszolgája lesz az asszonynak.

Ám a férj tulságosan hosszunak találta az időt, amig az udvarló eddig az elhatározásig jutott és türelmetlenül, haragosan kopogott a dákóval. Reszketett, remegett erre kopogásra, mert ugy vélte, sejteni kezd már a férj és azért szeretné eltávolitani a felesége mellől; a férj párbajaira gondolt és most cseppet sem volt szimpátikus előtte, hogy megtudjon valamit az a férj, akinek előbb még hencegni akart a felesége elhóditásával. Gyors, esetlen mozdulatokkal kapkodott dákó után, annyira félt, hogy válogatni sem mert, hanem találomra kapott ki egyet. Annyira félt, hogy nem is merte fölemelni az asszony szándékosan leejtett sálját, de az asszony nem haragudott meg ezen az udvariatlanságon sem; annyira nem, hogy amikor az udvarló szánalmasan vékony alakja a billiárd fölé hajolt, ezt gondolta: milyen karcsu, milyen elegáns.

A férj gyakran ivott, a kelletténél is többször: különösképen izlett neki és a bort fontosabbnak találta a billiárdjátéknál. Hebehurgyán, hanyagul, gondolkodás nélkül játszott és igy esett, hogy az udvarló előnybe jutott vagy tiz poénnel. Az asszony egykedvüen jegyzett s tudomást sem vett az udvarló jelentős pillantásairól, a melyekkel minden áron azt igyekezett föltüntetni, hogy reájuk, kettőjükre mennyire jelentős ez a párti. Az udvarlót elkeseritette ez a közönyösség és ezért balul, rosszra magyarázta azt a kitartást, amelylyel az asszony ugyszólván minden mozdulatát követte. Csak nagysokára jött rá, hogy hiszen az asszony nem olvashat a lelkében s igy nem is tudhatja, hogy ő e parti megnyerésével egyetemben az asszony végleges meghóditására tör. Majd ha győztem, megmagyarázom neki, gondolta. Ránézett biztatást sóvárgó szemmel az asszonyra, azután pedig olyan buzgalommal látott neki a karambolok gyártásának, hogy hirtelen megduplázta az előnyt.

Ám ez a nagy buzgalom fölkeltette a férj figyelmét és fölébresztette a versenyző vágyát. Sokkal jobb játékos volt az udvarlónál és igy kevés megerőltetésébe került behozni az előnyt. Az asszony változatlan egykedvüséggel jegyzett most is, hogy a férj pontszámai szaporodtak; nem volt szeme a férj gyönyörü, élénk fantáziával megkombinált lökései iránt és csak az udvarlót nézte, aki meglehetős aggodalommal látta, hogy a férj mily könnyü szerrel hozza be az ő keserves munkával megszerzett előnyét. Ellenfele egy-egy impozáns kombinációjának hatása alatt bizonyosnak tünt szemében, hogy ő lesz a vesztő. Keseritette, boszantotta, hogy ilyen beismerésekkel kénytelen; most, hogy veszedelemben forgott, fokozottabban érezte a parti jelentőségét. Sóhajtva gondolt azokra a gyönyörüségekre, amiket a parti megnyerése révén bekövetkezőnek vélt. Az asszony szerelmes szeme sokkal csábitóbb volt most, csókjai, ölelései sokkal forróbbak és sokkal megejtőbbek a dédelgető kedveskedései. Arra a jelenetre gondolt, ami legélénkebben élt az elképzelésében: az ő otthonában voltak és az asszony pajzán mosolygással maga nyitotta a ruháját szét. Bánattól nehezedett a szive járása, amikor az immár soha nem teljesedő ábrándjaira gondolt és nem is mert szembe nézni az asszonnyal, mert a belsejében élő ellensége kárörvendőn azt susogta neki, hogy lenézést, megvetést küld feléje az a szem, amely azt hitte, hogy az üdvösséget mondja el valaha. Dühödten nézte a férj játékát és elkeseredésében mindannyiszor a fogát csikorgatta, amikor ujból könnyü állásra, »ülésre« állottak össze a golyók. Pedig sokszor volt oka a fogait csikorgatni, mert a férj mesteri módon játszott és különösen azt értette kiválóan, mint kell az asztal egyik sarkába terelni a golyókat. Az asszony már ráeszmélt férje mesteri játékára, de boszusággal töltötte el ez,

mert arra gondolt, hogy annak egész ifjusága a kávéházban, züllött társaságban telt el. Mennyire más a másik — susogta — minden mozdulatán látszik, hogy jó társaságban forgott folyton, majd pedig némileg tulhajtott logikával arra következtetett az udvarló hiányos játéktudásából, hogy nagy szerelme miatt nem is gondolhat komolyan az olyan szamárságokra, mint a billiárdjáték. Az udvarlónak azonban sejtelme sem volt mindarról, ami az asszony lelkében forrongott. Annyira beleerőszakolta magát abba a föltevésébe, hogy csupán akkor lesz övé az asszony, ha megnyeri a billiárd-pártit, hogy magának az asszonynak sem hiszi el, ha azt mondja neki: semmi az én szememben ez a játék és én téged szeretlek még akkor is, ha amaz a legfölényesebben ver meg téged. Pedig a nyugodt tartásban, a vonások fölényességében, amely egyszerüen tudomásul vette, hogy a párti a férj javára billen, villágosan, érthetően nyilvánultak az asszony lelkét forraló érzések, de hát az udvarló nem látott az asszony lelkiállapotából semmit, nem látott pedig azért, mert, mint minden korlátolt férfi, ő is elképzelhetetlennek tartotta, hogy más is történhet egy asszony lelkében, mint amit ő imputál neki.

Az udvarló hát igen elkeseredett volt s mivel pedig minden fölénye dacára is idétlen makacssággal ragaszkodott ahhoz a föltevéséhez, hogy az asszonyt csak a pártival együtt nyerheti meg, ezért tehát először megállapitotta, hogy a férj fölháboritó szerencsével játszik, azután rászánta magát a csalásra, végezetül pedig hirtelen rájött, hogy tulajdonképen nem az ő tudásán mulik, hogy neki kevesebb a pontszáma, hanem egyedül azon, hogy átkozottul rossz a dákója. Nem is dákó, bot, közönséges sétabot, mormolta dühösen. Indult is másik dákót választani, de utközben eszébe jutott a billiárd-babona; aki dákót cserél, elveszti a pártit. Gunyosan,

fölényesen ismételgette magában és félig hangosan azt is mondta: ostoba babona, de a dákót nem merte kicserélni mégsem.

A férj maga is megsokalta, annyi poénnel vezetett. Lagymatagul, unottan játszott, a karambolok mégis sikerültek és ez még inkább bőszitette az udvarlót, aki már a legszebb reményeket szövögette, hogy észrevette ellenfele ambiciótlan játékát. Most már gunyos célzások is estek fogyatékos játéktudásáról és az udvarlónak ugy tünt, hogy az oszlopnak támaszkodó pincér is az ő ügyefogyottságán mosolyog. Bőszitette minden, ami körülötte volt, nem tudta fölfogni, miért zöld a posztó, miért piros a harmadik golyó, azután a világitást keveselte és ingerült durvasággal ripakodott a pincérre, hogy gyujtson meg még egy lángot. Az asszony meg a karambolpárti már teljességgel összekavarodott a fejében. Képtelen volt elválasztani a kettőt és a sima elefántcsontgolyókról ugy látta, az asszony fölbiggyesztett ajka mered felé. Nagynehezen leküzdötte izgalmát, izmai erőszakos feszitésével nyugalmat parancsolt lázongó idegeire és olyan kétségbeesettül töprengő arckifejezéssel számitott ki minden lökést, mintha minden kimaradt lökés egy évet venne el az életéből. Néhány lökése pompásan sikerült és ez annyi örömmel árasztotta el, hogy kénytelen volt elmondogatni magában: most, most, most itt az alkalom, hogy megjavitsam a rekordom, amit évek óta nem tudtam utólérni. Hirtelen kiszámitotta, ha ez sikerül neki, ugy nemcsak a férjet hozza be, de a pártit is kicsinálja. Akkor aztán... mormolta és az asszonyra nézett, A vér elöntötte a fejét és kábultan, szemével hipnotizálva a golyókat, lökött ujra. Nehéz állás volt és a férj némi gunyos fölényességgel magyarázta neki, hogy rossz kombinációt választ és amugy könnyebb a karambol. Az udvarló érezte, hogy igazat mond a férj, de ugy vélte, ugy

beszélnek vele, mint iskolásgyerekekkel, ugy vélte, a leckeadással meg akarják szégyeniteni az asszony előtt, ugy vélte, ha megfogadja a tanácsot, nevetséges, éretlen gyerkőccé válik és csak azért is a maga, szinte kivihetetlennek tetsző kombinációja szerint játszott. A lökés megmegjött. Hihetetlen mértékü öröm és büszkeség áradt el benne, nem tudta visszafogni a kezét, keze napoleoni pózzal lendült a dákó hegyére és ugy nézett az asszonyra, mintha annak a vizbe hajitott cukor módján el kellene olvadnia a nagy gyönyörüségben. Az asszony nyugodtan, egykedvüen ült, fölötte bizonyos volt a maga energikusságnak vélt makacsságában és ugy dőlt hátra helyén, mint akinek megvannak a maga föltett szándékai, ugy dőlt hátra, mint akit nem ingathat meg semmi következő eredmény. Az udvarló vagy hat karambolt csinált még; igen hangosan mondotta be a sériest, oda lépett az asszony mellé, megnézte a táblát és akkor arra gondolt, hogy az asszony a férje javára csal, különben lehetetlen, hogy az ő nagy sériese után még mindig ennyire hátrányban legyen.

A férj mosolygott, csinált néhány karambolt és azután igen könnyü állást hagyva, odament a feleségéhez. Cirógatni kezdte, átölelte, megcsipte az arcát és a feleség mindezt türte. Az udvarló lába reszketett az izgalomtól; előtte volt a gyönyörü állás, amely szinte kinálgatta a bizonyos diadalt; olyan állás volt, amelyből könnyü szerrel épen annyi karambolt csiholhatott ki, a mennyi kedvére volt; a pártit jelentette ez az állás és ő kétségbeesetten, dühödten nézte. Kétségbeesetten, dühödten, mert a férj az ő jövendő szeretőjével szerelmeskedett; a féltékenység marokra szoritotta a szivét, ugy érezte, hogy szive oda került a férj és a feleség ölelkező teste közé és azért sajog, azért fáj olyan kegyetlenül. Ránézett az asszonyra, olyan nézéssel, amelyről azt hitte, hogy

nem téveszthetí el a célját, a célja pedig az volt, hogy kényszeritse az asszonyt a férj elkergetésére. Az asszony elértette a nézés jelentőségét, de őt magát annyira hidegen hagyta a férj ölelése, hogy gondolni sem tudott arra, mintha fájhatna is valakinek ez az ölelkezés: türte az ölelést hát tovább. Az udvarló kétségbeesett e visszautasitás miatt. Mi tetszett meg neki azon a fajankón? gondolta. Azután ugy határozott, hogy fölhasználja a kitünő állást, győzni fog és amikor az asszony megalázottan térdre hull előtte és könyörögni fogja az ő szerelmét, akkor hidegen odébb áll és tudomást sem vesz róla. Ezt gondolta, ám szive a dákó gombjára pattant: kihagyta a kihagyhatatlannak tetsző lökést. Nem tudta tovább nézni a férj szerelmeskedését és inkább lemondott a pártiról, csakhogy elmozdithassa azt az irtózatos közelségből.

Ám a következő pillanatban rettenetesen megbánta ezt az ostobaságát. Akkor jutott eszébe: hiszen a pártival együtt elveszitem az asszonyt is. Szorongva, reszketve nézte, mint csinálja gyors egymásutánban a karambolokat a férj. Már csak kettő van hátra, gondolta és annyira elerőtlenedett, hogy meg kellett támaszkodnia, nehogy elessék. Az utolsó, mormolta és káprázott a szeme. Ellenállhatatlannak, hóditónak tünt most előtte a férj és amikor lökés után a párti befejezése jeléül ellenfele meghajolt előtte, valóban olyan grandezzával tette ezt, amely belebolonditott volna bármely asszonyt. A feleség látta a fejedelmi mozdulatot, de nem törődött vele; a feleség most az udvarlót nézte, aki reszketve, idegességében száz helyre kapkodva fizette ki a pincért és aki e pillanatban csakugyan igen szánalmas figura volt.

Az asszony azt látta, hogy az udvarló halálosan szerelmes bele és azt látta, hogy azért annyira ideges, mert

tul akar esni a fizetésen, azért, hogy mellette lehessen, mielőtt ott lenne a kézmosni indult férj.

Az udvarló szánalmasan, elgyötörten közeledett, erőtlen testéből kipusztitott az izgalom minden vágyat, minden reménykedést, megvertnek, megtiportnak érezte magát, életében most először ébredt a maga semmiségének tudatára, igy hát igen elcsudálkozott, amikor az asszony szeméből nemcsak szerelem, de alázatosság, hódolat sugárzott felé.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

BAJBA ESETT SZERELEM

Annyira kora volt, hogy a pályaudvaron nyüzsgő sok, egészséges ember friss járásán meglátszott még az ágy nyugalmassága. Törődött, bizonytalan látású Aczél Elek volt csupán. Gyáván, energiafosztottan sodródott a tömeg forgatagában és megerőltetésébe került az is, amig olyan helyre tudta kényszeriteni magát, ahol minden pillanatban még sem tapostak a cipőjére. Egy asszony szólitotta meg igy:

— Nem tudná, hány óra?

— Nem tudom! — mondta kurtán. Pedig ha ugy kérdi a kiváncsi anyó: hány óra? — bár nem tudta az időt, bizonynyal órát és percet is mondott volna. Valami oszlopnak támaszkodottan állt, csöndes kesergéssel vizsgálgatta a körülötte rohanókat és amikor egészen közelébe ért egy-egy társaság, amit messziről reménykedőn vizsgálgatott, mindig csalódás suhant végig sárgaszin arcán. Hirtelen-váratlan megütötte fülét egy hang, egy hang, ami mint gyönyörüséges muzsika érte érzékeit. Fölkapta a fejét: ő volt. Szeretett volna eléje rohanni, térdre esni előtte, ott, a sok száz ember szemeláttán csókolgatni a ruhája szegélyét, de akkor szégyenkezni kezdett, elfordult és ugy tett, mintha észre sem venné őket. Fiatal, kölyökkatona, egy kadét ütött a vállára:

— Szervusz, Lexi! Azt hittük, lekésel. És te vagy az első!

— Igen! — mondta Aczél Elek s megzavarodott. Ugy látta, hogy most mindenki könnyen leolvashatja

lelkéről, hogy ő pusztán a leány kedvéért kelt föl ilyen, neki igen-igen kora időben; palástolni korán-kelése okát, ezt hazudta:

— Bizony, aligha kelek föl, ha elalszom. De nem aludtam el, nem tudtam aludni. Azaz le sem feküdtem még; pezsgőztem. Lányokkal.

Hirtelen a leányra pillantott, de annak nem mozdult egy vonása sem. Aczél Elek egyszerre fokozottabban érezte azt a sok órát, amit alvásban kellett volna töltenie és nem lehetett volna levertebb, kimerültebb akkor sem, ha valóban egy percz alvás nélkül jön ki a pályaudvarra. Valahogy összeszedte magát. Kezet fogott az apával, a nagybácsival, a kadéttel; azt a gyönyörüséget, a leány kezét a magáéba szoritani, utoljára tartogatta, hogy mint az utolsót minél hosszabban melengesse. Ám mire a leányig ért, annyira gyáva lett, hogy nem merte a kezét nyujtani. E miatt soká emésztődött; nemcsak azért, hogy elesett egy gyönyörüségtől, de azért is, mert nemrégiben összekaptak kissé. Azt gondolta, hogy a leány bizonyosan haragtartásnak véli a mellőzést és a leány csakugyan annak vette. Keveset aludt ő is, sőt talán szemét se hunyta le, s ezért boszantotta módfelett, hogy vele nem fogott kezet és ugy nézett miatta rá, mint a hirtelen makracossá lett ölebre szokás. Haragszik még, suhant az agyán át, szivét kegyetlen sejtés szoritotta fájdalmasan, de azután beleharapott az ajakába és tüntetőn, kacérkodva nézett egy katonatisztet.

Aczél Eleket vérig sértette a játék és lázas agya egyetlen pillanat alatt romantikus mesét szőtt a katonatisztről: régen ismerik egymást, csókolóztak, sőt a leánynak viszonya is van a bamba katonával. Lilla! szállt ki hangtalanul, bocsánatkérőn az ajkán és ráütött a szájára. Mi lesz az ut végén, gondolta nemsokkal

később, mi lesz, ha ennyire rosszul kezdődik. Idegességét fokozta még, hogy a nagybácsi, mint valami gyereknek, kifizette az ő jegyét is. Amikor kezébe nyomta a jegyet, mellényzsebében tüntetően csörgetni kezdte az aranyakat; keményen elhatározta, hogy rögtön visszaadja a ráköltött pénzt, de több »alkalmas« pillanat is elmult anélkül, hogy határozatlansága miatt megcselekedte volna.

A kupéban igen sokan voltak és a leány sebtében elfoglalta az egyetlen ülőhelyet. Aczél Elek megállhatott volna ugyan előtte, a leány könyörgő pillantása kérte is erre, de Aczél Elek inkább a folyosó ablaka elé állt. A kadét fecsegett valamit neki, valamelyest távolabb az apa meg a nagybácsi beszélt üzleti dolgokról, de ő semmiből nem értett semmit. A mondatok keresztülsuhantak agyán, de jelentés nélkül valók maradtak. Ha még olyan fáradt is, akkor sem szabadna leülni neki, gondolta. Tisztán érezte, hogy kacérkodik vele a leány, hütlennek bélyegezte és ebben a pillanatban a folyosó végéről mintha a pályaudvar katonatisztje bukkant volna elő. Végtelen düh fogta el, rázogatni kezdte az ablakhuzó szijat. Nézte a széles, fekete szijat és az jutott eszébe, hogy olyan, mint egy borotváló szij. Éles borotva táncolt a szeme előtt, éles borotva, amivel halálra sebzi magát. Megrázkódott.

Lilla keseregve, megalázottan ült a kupé közepén. Jobbról is, balról is lényegtelen emberek surlódtak a testéhez és emiatt mindig összébb meg összébb huzódott. Elhagyottnak, védtelennek érezte magát, szerette volna, ha eléje áll Elek, és elfeledteti jelenlétével, hogy jobbról is, balról is idegen emberek surlódnak a testéhez. Feléje pillantott, hogy behivja Eleket, meg öcscsét, a kadétot, már ajkán volt az invitálás, de ezek látszólag annyira élvezték egymás diskurzusát, hogy bizonyosra

vette, megharagszanak, ha zavarni meri őket. Fáradt sóhajjal dőlt hátra és lehunyta a szemét. Elek ránézett. Nézte, mágikus hatást könyörögve a szemébe, ébrenlétre akarta serkenteni, ám a leány pillái nem rebbentek mégsem. Alszik, alszik hát, annyira nem törődik velem, hogy alszik, mint valami mormota, alszik, ahelyett, hogy mellettem állana és édesen csevegne velem.

— Menjünk! — kapta meg vállánál a kadétot. E pillavillanásban szólt ki Lilla:

— Elek!

Elek tudomásul vette a hivást és azt mondta magában, hogy most már késő. A szomszéd fülkében két hely volt. Beültek. A kadét folyton beszélt, de Elek nem hallgatott rá, sőt el is fordult tőle; szive most keseregve gondolt a szigeti sétákra, amikor a jóságos sötétségben ölelkezve ődöngtek. Vége hát, mindörökre vége, sóhajtgatta és megrettenten nézett a kadétra, mert véletlenül az is azt találta mondani: vége.

Amikor Elek meg öcscse, hivása dacára is a szomszéd fülkébe ment, Lilla arcába fölszökött a vér. Nem mert utitársaira nézni, azt hitte, valamennyi az ő szégyenén mulat. Messzi szeretett volna járni e helyről, messzi, távol, gyülölte az ülőhelyét, gyülölte a levegőt, amit beszivott az ajka, gyülölte az apját, aki rusztikus szavaival folyton elárulta, hogy nem az az előkelő ur, akinek ő álmodta és gyülölte az öcscsét, aki mint valami engedelmes kutya követte azt a léha, pezsgővel, leánnyal züllő Eleket. Gyülölt mindenkit, ugy érezte, mindenki az ő sértegetéséért él és elhatározta, hogy boszut, véres boszut áll Eleken.

Az állomáson mindössze egy kocsi volt. Abba az apa meg a nagybácsi ült, mert nekik messzibb vidéken volt dolguk. Az apa Eleket kérdezte:

— Tudja Antal bácsihoz az utat?

Elek látta Lilla arcán az undorodásba csapó boszuságot, ez is zavarta a fejét, és feje amugy is kótyagos volt attól a néhány perctől, amit alva töltött a vasuton. Bambán állott, meredten, szeme lélektelen volt, megint Lillára nézett és amit Lilla arcán látott, annyira megzavarta, hogy azt felelte: tudom, holott egyáltalán nem ismerte a járást. Az öregek elrobogtak és ők magukra maradtak hárman.

— Most merre menjünk? — kérdezte Elek.

— Hát nem tudod az utat? — csodálkozott a kadét.

— Nem!

Lilla toppantott és e toppantás a világot akarta kettőbe repeszteni:

— Az is ostoba, aki azt mondja, hogy ismeri az utat, amikor nem ismeri!

Ingerülten, ellenségesen mondta ezt és Aczél Eleket jégbe ágyazták ezek a szavak. Egyáltalában nem ismerte a leány indulatosságának okát: a sértegetéseit, amelyekkel a leányt illette, régen elfelejtette már, épen azért, mert azok oly igen messzi estek a szive szándékától, azt az ingerültséget, amit Lilla arcáról az imént olvasott és ami oly képtelen választ adatott az apának vele, arra magyarázta akkor, hogy a leány nem szeret gyalog járni, ő maga lelkesedett a gyalogjárásért, mert hiszen ez kitünő alkalom arra, hogy hosszu időre egyedül maradjon a leánnyal; mindezért egyáltalában nem értette a leány indulatosságának okát. Nem is hitt benne, játéknak minősitette csupán és odalépett a leányhoz, kissé azonban mégis reszkető mozdulatokkal. A kabátot kérte tőle. Am a leány válaszra sem méltatta és hideg, gőgös, fölényes arccal előrelépkedett. Aczél Elek egy helyben állott. Azt mondta, ostoba! — mormolta. A

kadét is azt kérdezte tőle: hát most merre megyünk és Aczél Elek arra gondolt, hogy gondolataiban ez a kölyök is ostobának nevezi őt. Ment csak előrefelé, mindenütt tiz lépéssel a leány nyomában; összezavarodott agyában az »ostoba« szó keserüsége és az a kétség, az az aggódás, hogy mint találnak Antal bácsi házára ebben a faluban, amely rengeteg nagyságunak tünt most elébe. Jóleső érzéssel töltötte el, hogy a kadét folyton szidta a nénjét, a tiz lépésnyire elől lépkedő Lillát. Mézként érték lelkét a kadét szavai, aki abban a hiszemben volt, hogy Lilla csupán azért nyafog és affektál, mert gyalog kell menni. Aczél Elek gyönyörüséggel hallgatta a leány korholtatását, de azért akkor mégis kézzel-lábbal tiltakozott, mikor a kadét szembe is leakarta piritani nénjét.

Nemsokára némán haladtak és ekkorra Aczél Elek valahogy gondolkodni tudott. Ráeszmélt a falu semmi voltára, arra, hogy a községházán bizonyosan megmondják, hogy hol lakik az az Antal bácsi és amikor némi töprengés után kétségtelenül megállapitotta, hogy a községházán bizonyosan tudják, utánasietett Lillának, örvendve annak, hogy valami bizonyosságra támaszkodhat a vadidegen faluban, de még inkább örvendve annak, hogy a községháza kitünő ürügy a Lillához való közeledésre. Utközben megkérdezte már, hogy merre van a községháza és amikor ezt megtudta, azt is szerette volna megkérdeni: véletlenül nem-e tudnák, merre lakik az az Antal bácsi, ám Lilla közben messzire jutott és ezért lemondott a további kérdezésről.

— Lilla, hová menne ily bizonytalanul! — mondta fulladozó lélegzettel. — Megtudtam, hol a községháza, ott bizonyosan ismerik Antal bácsit. A községháza arra van — mondta kétségbeesetten, amikor látta, hogy Lilla tovább megy az ellenkező irányban. — De jöjjön hát, hová

megy arra?! — könyörgött neki. Lilla szembefordult vele. Ingerült volt és megvetően beszélt. Ezt mondta:

— Menjen, amerre tetszik, én is megyek, amerre tetszik! — Ezzel meg is indult.

Aczél Elek bizonyosan utána megy, ha a kadét rá nem fekszik a szive szándékára és Lilla kegyetlen korholásával arra nem birja, hogy ők ketten menjenek a községházára. Aczél Elek tulajdonképen csak azért ment a községháza felé és a leánnyal ellenkező irányban, mert azt remélte, hogy a következő utcasarkon összetalálkoznak amugy is. Ám négy utcát is végigjártak, még sem láttak egyetlen teremtett lelket. Aczél Elek szivében párhuzamosan nőtt a félelem, hogy mi sorsra jut a leány ebben a vadidegen faluban, azzal a daccal, amit Lilla kegyetlen, kemény bánásmódja ültetett a szivébe. Néha arra gondolt, hogy igen jó ez a szakitás, meg arra, hogy ezt a szakitást ki kell aknázni. Soha nem szabad szóba állanod azzal a leánnyal, örülj, hogy megszabadultál a szivtelen, kacér teremtéstől! — magyarázgatta magának. Ám legtöbb percét mégis az önvád foglalta le, hogy ő lesz az oka, ha valami baj éri az egyedül járó leányt.

A községházán megmondták a cimet és ők a végleges bizonyosság frisseségével igyekeztek a mutatott irányban. Aczél Elek azt hitte, hogy megfeledkezett a leányról, azt hitte, hogy csupán a kadét egy megjegyzése ültette Lillát trónolni gondolatai fölé. Gyáván, önmaga előtt is alakoskodva, kutatott ugyan minden irányban, de azért mégis nyugodtnak hitte magát, mégis azt hitte, hogy semmi hatással nincs reá a végleges szakitás, mert utközben gyülölni kezdte a leányt. Határtalanul gyülölte, toporzékolni szeretett volna dühében, annyira gyülölte. Egész sereg okot talált, amik napnál világosabban bizonyitották, hogy elhibázott dolog az ő összeházasodásuk és anélkül, hogy világosan rájuk eszmélt volna, átsuhantak agyán mind-

ama apró kacérkodások, kis csalfáskodások, amikkel a leány meg-megsebezgette a szerelem gyötrődéseiben amugy is megtépett szivét. Minden rosszat elgondolt a leányról, meggyanusitotta és most nem is ütött a szájára érte, azután kinevezte mártirnak magát; nagy fájdalmában annyira megzsibbadt az agya, hogy semmi gondolat nem volt távolabb tőle, mint az, hogy ő legalább is annyiszor kinozta a leányt, ahányszor megkinozta a leány őt. Lilla! — fakadt föl belsejében a panasz és azután hangosan, sokszor elmondotta a kadétnak:

— Nagyon jól van igy! Csak makrancoskodjon! Ez épen jól jön!

A kadét persze nem értette, hogy e kifakadással Aczél Elek magát lovalja a Lillától való távolság tágitására, ő csak annyit értett, hogy az affektáló nővérét szidják és módfelett örvendett ennek.

— Buta, konok leány ez a Lilla — mondta igaz meggyőződéssel.

Minél közelebb értek a megjelölt házhoz, Aczél Elek annál inkább puhult. Vége volt a szakitás utáni vágyának és azt remélte, hogy Lilla valami módon eléjük került és már vár reájuk az Antal bácsinál. Nem volt ott. Kissé tréfálkoztak vele, hogy hol hagyta a menyasszonyát, de mikor elmondták az esetet, persze ugy, hogy ők egészen ártatlanok legyenek, akkor a fejüket csóválták Antal bácsiék — Antal bácsi, a felesége, meg a fogadott leánya — és szótlanul beleegyeztek, hogy most ujra megindulnak Lilla keresésére. A kadét rögtön melléje csatlakozott és ezt nagy örömmel vette Aczél Elek, aki már arra szánta magát, hogy egyedül is tüvé teszi Lilla után a falut. Keresés közben Aczél Elek folyton arra a pillanatra készitgette magát, amelyben szembekerül a leánnyal. Hideg, gőgös és részvétlen akart lenni és ez teljes mértékben sikerült neki, bár egyáltalában nem bizott hozzá. Köz-

vetlenül a találkozást megelőzően a fa lombkoronáját Lilla zöld napernyőjének nézte és igen csodálkozott azon, hogy miért esett e tévedésbe a kadét is. A leány megtört és szomoru volt. Aczél Elek arra magyarázta, hogy amikor hagyta magányosan haladni, ráeszmélt a leány, hogy még sem tartja teljesen hatalmában őt. Most bizonyosan azon busong, hogy elveszit engem, nos, ütni kell a vasat, amig meleg, most végre én kerekedtem fölül — gondolta Aczél Elek. Szépen kiszinezte, hogy közönyösségével mint puhitja meg a leányt. Erősnek, fölényesnek hitte magát, ám mikor egy utkeresztezésnél bizonytalan lépést tett a leány, nagy szorongásában azt hitte, hogy nem akar vele haladni a mutatott egyenes uton. Akaratlanul is könyörgő szóval kérte, hogy jöjjön csak egyenesen; csakugyan továbbra is mellette ment, de olyan tartással, amelyből félreérthetetlenül kiérzett, hogy levegőnek veszi őt. Aczél Elek végtelenül boldogtalan lett e testtartás miatt, ujból halálosan gyülölte a leányt és most kisérletet sem tett, hogy elcsititsa a kadétot, aki ugyancsak korholta nénjét. Lilla gőgös arccal ment és fölényesen mosolygott, bár annyira fájt a szive, hogy ugy vélte, rájatapod minden lépésével és nem mert Elekre nézni, pedig képzelni sem tudott nagyobb gyönyörüséget, mint ráborulni annak a mellére és sirni, sirni.

Aczél Elek valahogy csakugyan megkeményitette a szivét és óraszám nem szólt Lillához. Az végre nem birt fájdalmával és valami semmiséget kérdett Elektől. Eleket ültében is megingatta ez a megszólitás. Mosoly szaladt végig a száján, diadalmasnak érezte magát és megbocsátotta a leány minden bünét, amit ellene vétett. Ebéd után annyira jóban voltak, hogy megfeledkeztek előbbi keserüségeikről és ingerelni kezdték egymást. Most is Aczél Elek kezdte. Nem szándékos rosszakaratból, de dacból amiatt, hogy Lilla a kert másik végében beszélgetett, de-

rékon kapta Antal bácsi fogadott leányát és táncolni kezdett vele. Lillát csakugyan hozzájuk vitte a féltékenység. Elek örvendően mosolygott ennek, de elárulta igy, hogy megismerte Lilla rejtegetett titkát; e miatt való szégyenkezésében azután durván, erőszakosan rántotta ki testét, amikor Elek átfogta derekát táncba vinni őt is. Elek igaz szerelemmel nyult utána és ezért nem értette meg a makacskodást. Dühében tovább táncolt Antal bácsi fogadott leányával, ám, kinyujtott karral fogta derékon, hogy végletekig mégse ingerelje Lillát.

Lilla nem volt tekintettel a kinyujtott karokra. Hirtelen elhatározta, hogy ezentul is beszélget ugyan Elekkel, de annyira hideg lesz hozzá, hogy megőrjiti valósággal. Mosolygott, örvendett, amikor e kegyetlenségére gondolt s már a szavait is kikombinálta, de minden praktikáját faképnél hagyta, amikor meglátott egy cigányasszonyt. Behivta rögtön és bár a többiek kinevették a babonaságáért, mégis mindannyian olyan szorongással nézték a cigányasszonyt, mint azt a percet, amely sorsdöntő fontosságu.

Mikor a cigányasszony azt kérdezte, hogy milyen? Lilla ránézett Elek barna hajára, alacsony termetére, azután büszkén kivágta: szőke és magas. Elek megtántorodott. A katonatisztre gondolt, azután a szőke kereskedőre, aki régóta járt Lilla után. Majd meghalt a türelmetlenségtől, ő is kártyát akart vettetni, csakhogy bemondhassa visszavágásként a kicsiny feketét, de hiába türelmetlenkedett, a cigányasszony karattyolt tovább. Igért Lillának mindent, ami jó, szőkét, magasat. Aczél Elekre az szakitotta a kétségbeesést, hogy Lilla gyönyörüségtől sugárzó arccal nézett szét. Hát csakugyan, csakugyan azt szereti mégis? — gondolta Elek. Nem gondolt már viszszavágással, nem gondolt fölényességgel, jól kitervelt közönyösséggel, a minduntalan nyelve hegyére dobogó szi-

vével kinlódva, nyöszörgő alázatossággal kérdezte meg Lillát:

— Mondja, csakugyan igaz? Mi van azzal a kereskedővel?

— Mi köze hozzá?

Most már szeretett volna elhallgatni, érezte, hogy a következő válasz örökre elszakitja egymástól őket, de gügyögés volt az okosság szava indulatai orditása mellett és annyira reszketve, hogy elállott a szivverése, kérdezett ujra:

— Azt hittem, közöm van hozzá?

Lilla végignézte:

— Nem, nincs köze hozzá!

Sarkon fordult, hidegen, büszkén és visszament a többiekhez.

Azóta több hét telt el, dacosan uj szerelmeket hajszoltak és ha jól kimódolt »véletlenségből« találkoztak is néha, idegenkedő ismerősökként üdvözölték egymást.

Ma még nem tudni, mi lesz a dolog vége.

FÉLTÉKENYSÉGBŐL

Csendesen, alig mozdulva nézi az asszony a barátnőjét; az elfogult kritikus szemével suhan végig az öltözetén, a bodrosodó nyakbetéten és a fekete szineket sugárzó lakcipő hegyén. A tartása, amint a székében ül rávall azoknak az asszonyoknak a tartására, kik kifogytak a beszélgetésből: most attól fél, rájön a másik, hogy mennyire meztelen marad minden selyem lehajigálása után. Már három perce vannak ily kinos némaságban. Mindakettőn ideges feszengés látszik, a kellemetlenül őszinte gondolatokra bujtogató helyzet hatása alatt s ekkor az asszony pillái élénken megrebbentek, árnyékot vetve az árnyalatnyira pirosságba boruló arcra.

— Mikor tudtad meg, hogy férjhez mentem?!

A barátnőt körömhegyei bámulásából riasztotta föl a megszólítás s gyorsan, szinte hadarva felelt:

— Csak itt, Párisban.

— Párisban?

Csönd egy pillanatig; megint az asszony szól előbb:

— Meddig maradsz itt?

A hangjába, amelyet igyekezett az érdeklődés tónusában megtartani, a türelmetlenség néhány atomja is belevegyült s ezért bántó keménységgel szaturálódott a levegő. Olyan volt egy pillanatnyira, mint az első összecsapás előtt a vivóterem atmoszférája: kinzó és haraggal, gyülölködéssel teljes. Az fészkelődésbe kapott a kérdés után s csak nehezen szánta rá magát, hogy a cipőjéről asszonnyá lett barátnője szeme közé néz-

zen. Pillái tágra meredtek és ösztönei sugására unottságot mimelő hangon válaszolt:

— Csak a kelengyém bevásárlásáig maradok; hiszen tudod, jövő hónapban lesz az esküvőm.

Az asszony sóhajtott:

— A mi esküvőnk tavaly ilyenkor volt; jövő héten lesz egy esztendeje.

Az emlékezésre könnyekkel telt meg a szeme s a mellében olyan zörgés zajlott, mint amikor valaki gégéje szorongatásával fojtja el a zokogást.

Az hirtelen előrehajolt és a részvét érzése közelebb huzatta vele a széket.

— Hát boldogtalan vagy?

— Én?...

Ez a kis szócska is reszketve került a levegőre; szemeiben rémület, mintha egyetlen szó, egyetlen mozdulat értette volna meg vele, miért gyötrődik hetek óta és miért sirja nedvesre a habfehér párnákat. Viszszájára fordul minden gondolata s mert a barátnőjét látja maga előtt, ugy gondolja, az okozta minden kinos-keserves percét.

— Én?... persze, te nagyon szeretnéd, ha...

— Én?!

— Igen, te. Hiszen már az iskolában is ellenségem voltál.

Belepirult a szavaiba s a szemei a szőnyegre szögeződnek, mert tudta, hogy hazudik. Méltatlannak, aljasnak találta egyetlen barátnőjének ilyen sulyos megvádolását, de igazságszeretetét agyontiporták az érzései, amelyek gőzkatlanná varázsolták a fejét. Testetlen gondolatok száguldtak nagy zsibongással az agyában és az őrült körtánchoz lüktető halántékai adták a kiséretet. Csak beszélt, vádaskodott tovább, mert ezzel, mintha a teste, a feje forró hőmérséke alább szállana:

— Igen, te voltál. Nem miattad kaptam négyest magaviseletből? Nem?

A lány megrémülve az egyre erősödő s mindinkább fenyegetővé váló hangoktól, visszahuzta a székét; az egyik sarkában huzódott meg, mig a szemei tétova gyorsasággal keresték az ajtót.

Odakün megreccsent a padló s olyan nesz hallatszott, mint amikor leesik valami. Az asszony összerázkódott a zajra s remegve mondotta:

— Nem hallottad? Mi volt az?

— Valaki jár odakün. Talán a cselédleány!

Az asszony fölnevetett.

— Igen, igen; persze a cseléd. De most jut eszembe, te még nem is kávéztál.

— Oh, ne fáradj. Anyám a Régenceben vár.

A kalapjához nyult s vékony ujjai idegesen babráltak a felkötött fátyolon.

— Abból nem lesz semmi; majd azután.

Megnyomta a villamoscsengőt; rövid egymásutánban háromszor. Várt egy pillanatig, azután toporzékolva teljes erejéből nyomkodta a csengőt. Fölállt.

— Clarisse! Clarisse! Clarisse!!!

Amikor az ajtó kinyilt, ernyedten hullott vissza.

— Clarise, maga megöl. Gyorsan kávét.

A barátnője értelmetlenül vizsgálta. A pillanatnyi késedelmeskedésben semmi okot nem látva nagy fölindulásra: mint a hegycsucsra került sivataglakó, aki vizsgálja a természet érthetetlen mesterkedéseit, amelyllyel sziklacsomókat rak le a föld megkötésére, ugy nézett körül a szobában. Nem tudta miért, de ugy érezte, barátnőjének most vigasztalásra van szüksége. Egy kissé riadozott ettől, mert még mindig hullámzott a lelke a kemény vádak miatt, de azután megjelent előtte az öreg gyóntató: leányom, kenyeret a kővel dobálóknak

s emlékei között keresgélve, a multjában akadt akárhány eset, amikor ő bántott méltatlanul másokat; erre odakényszerült az asszony vállára:

— Kedves Lucym, mi bajod? Ugy-e, nagyon ingerült vagy s még én is bántottalak: ne haragudj, édesem.

Becéző szavakkal fogott a kérlelésbe; csupa szokásból, de naiv lelke megrészegedett a lágy szavaktól, s azon kapta magát, hogy a könnyei összefolynak Lucy könnyeivel. Álltak, álltak, majd egymás vállaira borultak. Csönd a szobában. A schwarzwaldi óra ketyegője fölbátorodva a nagy némaságban, zajongva sétálgat kurta országutján: a ketyegése oly kinos hatással volt, mint amikor apja halottas ágyánál elkacagja magát a hároméves apróság. Zajosan tódult ki még néhány könycsepp: csókváltás után a barátság szikráival tartóssá tett kézfogás következett. Clarisse nagy nyugalomban találja már őket s igen csodálkozva a hirtelen változáson, csókolja Lucy odanyujtott kezét:

— A fehér delénbluzom, meg a taftalj a magáé, Clarisse.

Csupa szeretet volt ez a hang s Clarisse másodszor már csak kapkodás árán süthette el a kézcsókot.

Egy-két korty után Lucy már nem birta az ülést. Szökdécselve, ugrándozva albumot mutogat. Gyorsan, zajosan csapkodja a fényképek sulyától nehéz kartonlapokat s a közepetájánál kikapva egyet, azt hevesen csókolgatni kezdi.

— Nézd, drága Paula — mondja két csók között — ez a vőlegényem — a szájára üt — mit is beszélek, a férjem, Gusztáv.

— Ez a gyönyörü férfi.

A csodálkozó hang nagyon őszinte volt s belopta magát Lucy szivébe. Gőgösen, büszkén felelt:

— Ugy-e, szép!

Csüggedtség látszott a leány arcán s az asszony kiolvasta a vonásaiból, hogy most, ebben a pillanatban, semmivé, szürke foszlánynyá válik a kis leány vőlegényimádó azuros ábrándképe. Az asszony nagyon jól látta barátnője gondolatait; nagyon is rokon volt a meglepettségnek e kábulatba ejtő érzése azzal, amely őt magát már hetek óta kinozza: a bámulás nyomában születik a féltékenység. Nagyon jól látta és a boldogság otthonossá lett szivében arra a gondolatra, hogy ime, más is szenved, az ő könyei nem szikkadnak föl a magányosságban, hiszen társul szegődik melléje egy leány lelkének nyugalma: annak megelégedettsége zavaros tóvá változott, mert van valaki, akinek nagyobb, gyönyörüségesebb a kincse. Az asszony most megint rossz lett; az indulatai fölébredtek és most nem nyugszanak, csak a teljes kitombolásкor. Látva a szenvedő és meglepett arcot, megszólalt:

— Igen, nagyon szép! Ha az utcán megyünk, minden, de minden nő megfordul utánunk.

— Utána?

— Igen, utánunk; minden asszony szerelmes az uramba; minden asszony és kosárszám küldik a szerelmes leveleket. Milyen jól mulatunk rajta; mert mind elolvassuk, mielőtt a tüzbe kerülnének. Igazán olyan bolondok ezek az asszonyok.

Az asszony most már nem is szinészkedett. Kárörvendően nézi a leány fehéredő arcát; a visszatorlás tette ilyen elégedetté, hogy most megboszulhatja magát, amiért amaz az előbb a szánakozásával, a sértés megbocsájtásával fölébe kerekedett. Paula csüggedten hallgatta az asszony magabizó szavait, de amint egyre és egyre inkább megtelt a feje barátnője panegirikus beszédével, mint amikor kicsurran az ürömpohár a tel-

hetetlenül, egymás hegyén-hátán szorongó csöppek sulya miatt, megszünt az izgatottsága és amikor a barátnője annyi gúnnyal beszélt a férjébe szerelmes asszonyok leveleiről, dacos elhatározással, erőszakosan kiverte a fejéből a gondolatait, amelyeket a fénykép látása ültetett a fejébe. Még kényszeredett hangon, de már a merőben idegen hideg érdeklődésével kérdezte:

— És ő is szeret?

Az asszony megint fölriadt, mint először, amikor boldogtalannak mondták. A lelke sebes részei körül vájkál az idegen, talán ellenséges kéz, de most nem veszitette el az önuralmát, abban a meggyőződésben, hogy ez a leány is egyike férje bolondjainak.

— Persze, hogy szeret.

— No, ennek igazán örülök.

— Miért örül? — Ugy befelé kérdezte ezt az asszony. Miért? Nézi a leány arcát, de azon ugyan nyoma sincs a reménytelenség csüggedtségének, inkább a bátorság ült ki az arcára. A leány bátorsága, aki érzi a felsőbbségét, mert nem volt ő még senkié, mert ő még birtokosa a csak egyszer elajándékozható kincsnek. Lopva a tükörbe nézett s azután a leányra. Meghült az ereiben a vér; ugy megijedt, amikor barátnőjét sokkal szebbnek találta magánál. Fantáziája továbbmüködött; ezzel a különbséggel a nyugtalan vére nem érte be s tovább vizsgálódik. A leány egyre szebb, ő maga folyton csunyább. Felnyögött és összerázkódott; ujjait fedetlen nyakán csusztatja, mintha valami láthatatlan, undok férget akarna lesöpörni. Kinzó sejtéseit most megbizonyosodni érezte. Ujra belenéz a tükörbe; de már képtelen a gondolkodásra, zavaros szemei előtt összefolyik a kép és a ragyogó ezüstlapról fonnyadt, szomoru szemü, kiszáradt asszony néz reá. Elejtette a tükröt s mintha csak a gondolatai folytatásaként mondaná:

— Igen, megcsal, tudom, hogy megcsal. Nem is lehet másként, hiszen ő olyan szép és olyan csuf vagyok én és oly éhesek az asszonyok. Megcsal, biztos, hogy megcsal.

— De hogy mondhatsz ilyet.

— De megcsal: az nem lehet másként.

Amit előbb a leány kinzására használt, azt most önmaga ellen forditja:

— Minden asszony utána fordul és még a menyasszony is elhagyja érte vőlegényét; hát hogyne csalna meg.

Paula most megint fölülkerült: a gyóntatóatya ujból előtte áll, de elhessegeti menten: ugyan, mi hasznom volt az előbb is belőle! Kiméletlen és durva igyekszik lenni, amilyen az előbb a barátnője volt.

— Mikor jön haza a férjed?

Az asszony rábámul: miért kérdi? és miért kérdi épen most?

— Óh, későn, nagyon későn.

— De mégis.

— Ugy hét óra után.

A leány fölkacag.

— És ez késő neked; hisz már csak öt perc hiányzik. Megvárom.

Az asszony reszketve néz rá és amint hátradől, egész teste megvonaglik:

— Mi van ma?

— Szerda.

— Ugy!

— Miért?

— Szerdán mindig később jön haza; ilyenkor klubülés van.

— De a klubokban tiz után tartják az üléseket.

Lucy pirulva, hebegve feleli:

— Igen, tudom, de az ő klubjukban más a szokás.

Megint elakadt köztük a beszélgetés: az asszony gyülölködő gyáva pillantásai Paula kaján mosolyán törnek meg. Amikor Clarisse meggyujtotta a lámpát, Paula önkénytelenül is a kalapjához nyul.

— Már méssz. Igaz, nem tartóztatlak; hiszen vár az anyád.

— Igaz, vár az anyám; sietnem kell.

Az óra hetet ütött. A szobára megint ráfeküdt a némaság; az óra ketyegése most belevegyül a lámpa alig neszező robbanásaiba, amint az égőhöz ért petróleum meggyulik. Az asszony nyugtalanul lesi a percmutatót és csak nagy erőlködés árán küzdi le azt a vágyát, hogy visszaigazitsa az I-esről, amikor Paula még mindig mozdulatlanul ül. Most már szólni sem tud; a torka forró s a nyelve ugy jár a szájpadlásában, mint a veder a száradó kutban. Szenvedőn, tanácstalanul, segélytkeresőn nézett szét a szobában; ugy vizsgálta az otthon minden egyes butordarabját, mintha az ahhoz füződő szerelmes emlékek megmentenék az urát a leány csábitása elől, aki már sehogysem akar elmenni. A lámpa egyenesen belesütött Paula szemébe s a fénytől oly ragyogó lett a teintje, hogy az asszony belesápadt és könyekben tört ki. Paula megértette az elérzékenyedést; már megelégelte a galád játékot s fölállott.

— Elméssz már?

Félő reménykedő volt a hang.

— Igen.

Nagyon lassu módon öltözött és a keztyüje gombjaival teljes két percen keresztül babrálgatott. Megcsókolta és nagy büszkén csókjába az anya gondoskodását is belelehelte.

— Isten veled, drágám, és ne féltékenykedj.

Kacagva, szoknyái suhogtatásával fordult ki. Lucynak ugy tetszett, távozásakor megvilágosodott a szoba.

Könnyünek érzi magát és énekelve szaladgál körül a szobában; megáll a nagy falióra előtt; tiz perccel mult hét. Istenem — gondolta — ilyenkor jön haza; ha találkoztak a kapuban vagy a lépcsőházban. Bármennyire igyekezett is a kiüzésére, a gondolat ott motoz a fejében; ráfekszik, elaltatja, megfojtja az öntudatát. Kifut az előszobába; ott Clarisse dudolgat és gyönyörködik a most kapott ruhadarabokban: a finom bluzt a magáéra igyekszik felölteni.

— Nem látta még az urat?

— Nem!

Hitetlenül csóválja a fejét; kifut a lépcsőházba és majd lebukik, annyira keresztülhajol a korláton, csakhogy valamit lásson: odalent beszélgettek, de bármennyire erőlködött is, képtelen volt kivenni, kik azok.

— Biztosan idegenek.

Visszament a szobába. Az óra két percet sétált le az örökkévalóságból s immár két perccel tulhaladt azon az időponton, amikor Gusztáv, szokása szerint betoppan. Máskor kinos volt reá ez a várakozás; a türelmetlenségben fölizguló képzelete a késés okául mindig valami ölelő, csókolgató, szerelmes asszonyt keresett, de ma nagy megnyugvására szolgált: Paula több mint tiz perce eltávozott: tehát nem találkozhattak. A többi asszony nem izgatta mostan; csak ez az egy, akiről tudja, hogy létezik és aki látta az ő gyönyörüségesen szép urát. Amint ül teljes mozdulatlanságban, az óra csak előre siet és már a negyedet mutatja. Lucy mereven néz a mutatókra; dörzsöli a szemeit, nem-e káprázat játszik vele csufos játékokat és most semmivel sincs később a rendes időnél. Zsebórája ugyanannyit mutat s a

schvarcwaldi nagy kétségbeesésére még három perccel többet. Megcsal, bizonyos, hogy megcsal! Félig hangosan csusztak ki száján a szavak s ijedten tekint körül nincs-e valaki kivüle a szobában. Senki. Az órák ketyegnek, monotonul, de nagyon lármásan s az asszonynak, aki feszülten figyeli a számlapokat, ugy tetszik, hogy az idegei belekapcsolódtak a gépezetbe s azok tartják a nehéz sulyokat. Hegyesre csiszolt körmei vörös nyomokat hagynak, annyira belemélyednek a halánték kékeres bőrébe; fájdalmas volt ez és Lucy kapkodó sietséggel kutat olló után, hogy levagdalja a hegyes, a gonosz körmöket. Kellemetlen viszorgással már belevágott, amikor eldobja az ollót: Gusztáv imádta a hegyes körmeit. Nézi, nézi a körmeit, vajjon csakugyan olyan szépek-e, azután a tükör elé ül. Most nem találja magát olyan csufnak, mint Paula jelenlétében, de nem is elégiti ki a szomoruszemü arc. Megcsal, bizonyos, hogy megcsal; én már nem vagyok elég szép, én már fonnyadó vagyok! Majdnem sirásban tört ki. Egy pillanatra fölébred a büszkesége: bolond vagy, amiért ilyen semmiségekkel kinzod magad; hát az az együtt eltöltött esztendő, olyan nyomtalanul tünik a semmiségbe mint a gyönyörök előtt való kinok emléke? Nem szereted te az urad most még jobban, mint leányfejjel és vajjon nem az ő könyörgésére váltál meg pártádtól? Miért gyalázod állhatatlansággal azt, akit annyira szeretsz? Valamelyest erőre kapott, de most nem mert a tükörbe nézni; félt, hogy az arca lerombolja a bástyáit, amit a maga megnyugtatására emelt. Ujra megrohanták a kétségei: te is vágyódsz a szépek után, más után. Milyen meleged lett a multkor is, mikor az a magas, fekete ur oly erősen nézett: ő is csak igy van. Ő is szereti a szépet, ő is keresi a mást, de ő?... Ó bizony ő maga is szép! Kaptál-e vajjon ezerszám szerelmes levelet, mint

a férjed? És ha te hü vagy még hozzá, bizonyos vagy-e benne, hogy nem csalod meg, ha eljön az alkalom, valami cilinderes csábító képében, ha eljön az a magas, fekete ur?!

Teljesen összetörte a kegyetlen tusa; a keze reszket, amint előkeresi a zsebkendőjét, hogy fölszáritsa az arcára pergett könnyeket és a haja boglyává változott a párnák nyomásától. Már képtelen volt gondolkodni, akármennyire erőlteti, egyetlen mondat van a fejében: Megcsal! Ez a szó ijeszti a kárpiton, ez terpeszkedik az asztal közepén, az óra ketyegése is ezt a szót muzsikálja és a lámpalángok is szeszélyes alaku M betüvé formálódnak. Könyvet vesz elő, hogy megmeneküljön a szó elől. Catulle Mendés piroskötéses regénye. Cim: A hütlen asszony. Rámered: A hütlen asszszony? Nem. Ez csalás; bizonyosan a hütlen férjre gondolt az iró: a cim csak valami félreértés. Lázasan lapozgat a könyvben megbizonyosodni a cim mond-e igazat, vagy az ő sejtése. Lihegve mondja: Ez dönti el a sorsom: ettől függ megcsal-e vagy sem! Kiszáradt torka annyi nedv kiválasztására is képtelen, ami elegendő lenne égő ujjai megnedvesitésére és a lapok oly átkozott erővel simulnak egymásra. Recsegnek, ropognak, amig sikerül a széjjelválasztásuk. Találomra minden oldalon elolvas öt-hat sort, de sehol egy mondat, ami megszabaditaná kétségeitől. A könyv kihull a kezéből és a sarka belevágódik közvetlenül a cipő fölött a lábba. Megcsal, megcsal!

Csöngetés, odakünn. Az asszony ugy véli, nagyon erőszakos a csöngetés, amilyen a tragédiák hirnöke. Valami postás jön — gondolja — a férjem levelét hozza. Az örök elválás levelét. Az ajtó megnyilik és belép rajta mosolygón, öntudatlan vidámsággal a férj. Lucy egyetlen kiáltással odaszakadt a mellére és csókolta

ahol érte; egyik csók a másik nyomában és az egyik perzselőbb, mint a másik.

— Szeretsz, mond?

Lihegett a hangja s olyan forróságot árasztott, hogy megszédül bele a férj.

— Szeretlek.

— Ölelj meg! Csókolj, ölelj halálra! Szorits!!

Remegett minden idege, mintha valamennyi, még a legkisebb is, valami tragédián esett volna keresztül; minden ideg a maga külön tragédiáján. Az asszony még nem unta meg a csókokat, amikor Gusztáv kifejtőzik a karjai közül. Nyugodtan, minden izgalom nélkül becsöngeti a szobaleányt, és átadja kalapját, felöltőjét, azután pedig elégülten beleveti magát a divány párnái közé. Hátradőlt, majd frissen, az erővel teljes emberek könnyedségével a következő pillanatban már ül és térdét összedugott tenyerei közé fogja. Az asszony eléje térdel és az arca sugárzik a boldogságtól, amikor Gusztáv ujjai elbotorkálnak zilált fürtjei között.

— Hol voltál ma ilyen sokáig?

Azután durcás arccal, de, amely voltaképen csak fölhivás akar lenni a kiengesztelésre, hozzáteszi:

— Egy negyedórát késtél!

Gusztáv előveszi az óráját, azután konstatálja:

— Csakugyan egy negyedórát.

— És te ezt olyan hidegen mondod? Hát hol voltál?

— Óh, óh, sehol sem voltam; csak itt a lépcsőházban beszélgettem a barátnőddel. Ejnye, hogy is hivják!

— Paulával?! Hát ismered!!

A hangja nagyon rémült volt, de a férj nem tulajdonitott ennek nagyobb fontosságot.

— Nem ismerem: ő mutatkozott be. Azt mondta, rámismer a fényképemről. Nagyon kedves lányka; meghivott az esküvőjére.

Mig beszélt, az asszony a fejéhez kapott és egyetlen pillanat alatt talpon termett.

— Hát ti beszéltetek a lépcsőházban?

— Mi.

— És miért változtattátok el a hangotokat?

A férjnek nem maradt ideje a válaszra, mert Lucy indulatosan hadonászott, már a rémképeivel küzdve.

— Megcsalsz, tudom; ő szebb és megmondta, hogy elcsábit téged. Megcsalsz. Jó. Tudom, rongy, semmi asszony vagyok, de megboszulom magam! Meg én!

Gusztáv csititgatta; háromszor is átölelte, de Lucy mindannyiszor eltaszitja. Fölhevülten szalad a sarokba s ott háttal férjének sirni kezd. Ugy zokogott, hogy vállai vonagló mozgásban kigyóznak végig és a hangja rekedt, fürészszerü volt. Utána megy. Próbálja maga felé forditani, de Lucy mindannyiszor akaratosan ellenszegül. A férj már könyörgésre fogja a dolgot, de ez is hiába és ekkor kitör belőle:

— De miért teszed tönkre az életünket ezzel az örökös, ok nélkül való féltékenykedéssel. Amikor benyitok Clarisse majd a nyakam közé ugrik s azt állitja, hogy soha nem voltál ilyen jókedvü, mint ma. Aztán tessék, itt van.

Dobogva szaladgál le meg föl a szobában, aztán ujra visszatér a feleségéhez:

— De hiszen Clarisse azt mondta...

— Elkergetem azt a piszkot, még ma. Elkergetem.

Az arca egészen elváltozott, eltorzitották a hirtelen keletkezett ráncok és pupillái eltüntek a szemhéjak alatt. A férj kedveskedve nyujtja feléje a tükröt.

— No nézd édesem; milyen csunya vagy igy; hát békülj meg és légy az én aranyos feleségem.

Lucy egyetlen rántással kikapta kezéből a tükröt és a földhöz csapta: ezer darabra törött.

— Hát hadd legyek csunya; most már ugy is mindegy.

A férj lefogta karjait és nem bocsájtotta ki a vergődve szabadulni igyekvő asszonyt.

— Eressz, eressz.

— Nem; eltörted a tükröt s most büntetésből agyon csókollak.

A száján csókolta, ugy, hogy az asszony minden kiáltása belefulladt a csókjaiba.

Az asszony megadta magát.

— Nézd, édes miért kinzod magad. Hiszen vak lennék, ha megcsalnálak.

— Hát igazán szép vagyok?

— Nagyon szép.

— Szebb, mint Paula?

— Óh, sokkal.

— És nagyon szeretsz és megtennél mindent értem?

— Mindent, mindent.

Az asszony hallgatagon vizsgálja az urát s azután lökdösve a szókat, mintha égetné valamennyi az ajkát:

— Hát akkor szurd ki a szemed.

A férfi fölkacag:

— A szemem? Hahaha. Hiszen akkor nem láthatlak.

— Akkor, akkor vágd le a bajuszod.

Gusztáv fölingerült a bolondos kivánságon. Haragosan tiltakozott és minden szava beletalál az asszony lelkébe. Az hirtelen fölsikit.

— Parfümös vagy. Ez nem az én parfümöm. Kinél voltál, mondd, ki a szeretőd?

Izgatott lesz és a szemeiben annyi gyötrődés látszik, hogy a férj megszánja.

— Bolondokat beszélsz. Hát ki parfümje lenne?

— Megcsalsz, te megcsalsz.

— Hát ha levágatom a bajuszom, akkor elhiszed, hogy hü férjed vagyok?

— Nem, most már nem. Most már késő. Megcsalsz, tudom, hogy megcsalsz. Rájöttem a parfümről. Igen, ezt Paula használja. Vele csókolóztál.

A férfi belesápadt a vádba:

— De most már elég legyen: már azt a szegény leányt is gyalázod.

— Gyalázatos, még védeni mered, hát a szemembe mered mondani!

Kiáltozott s toporzékolva szaladgált körül a szobában. Az óra recsegett; ütésre készült. Lucyt nagyon fölizgatta a nesz és egy párnával bezuzta az óra üvegét. A nagy csörömpölésre ijedten szalad be Clarisse; alig pillantja meg, Lucy rákiált:

— Takarodj a háztól, takarodj! Még te is?! Még téged is többre becsül nálam.

Gusztáv kiküldte a leányt s azután szigoru hangon szembeszállt a feleségével:

— Most már elég volt. Nem türöm, hogy még a cselédekkel is meggyanusits.

Megkapta a karját és lefeszitette.

— Igy.

Az asszony szembenéz vele. A tekintete csupa gyülölség és a fogai megcsikordulnak a nagy erölködésben, hogy megszabadulhasson a férje szoritásából. Hiábavaló minden igyekezete; Gusztáv erősen fogja s huzza magával a divány felé. Kemény, elkeseredett tusát vivtak minden lépésért; az asszony egészen hátradől a csipőin, lábait egymásnak feszíti s a szabadon maradt

kezével a férje plasztronját tépdesi; majd amikor a kikeményitett ingmell megsebzi az ujját, belekap az arcába. Amikor a szemei körül járt, Gusztáv önkéntelenül elbocsájtotta az asszonyt. Szinte orditott:

— Hát megőrültél?

— Te őrjitettél meg; a te csalfaságod!

Mintha valami mágikus erő mozditaná meg, olyan hirtelenséggel esett a férjének. A váratlan támadástól az megtántorodott és hátrazuhant. Estében a földön heverő üvegcserepek megvérezték a koponyáját és fájdalmában fölsziszszent. Lelökte magáról az asszonyt és kezét a sebhelyre illesztve menekülő lépésekkel sietett a szobából.

Az asszony félig ülő helyzetben ott hever a földön tágranyilt szemei értelmetlenül nézik, amint a férj egyre közeledik az ajtó felé. Az erei hánykolódón lüktetnek s a halántékán majd kifeszitik a bőrt, annyira kidagadnak. Az agyát valami zsibbadás lepi el, amely megborzongatja a testét, le egészen a derekáig; fájdalmas volt ez a zsibbadás és Lucy ugy érezte, megfagy, megkeményedik az agya. Nem tudott már kiáltani sem, csak a karjait nyujtogatja kérőn, esdeklőn a távozó férj után. Ott kalimpált a karja a levegőben, mintha nem is az akarata mozgatná és beleakad az asztalon valami hideg, hosszu vasdarabba. Az ujjai görcsösen belekapaszkodnak, körülölelik, átfonják, rátapadnak, mintha valami láthatatlan ellenfél elől védelmeznék. Szemei nem érnek föl az asztallapra, de Lucy tudja, hogy valami fegyver az, amit kezeiben szorongat: tőr, papirvágó, vagy dessertkés. Akármi, mindegy, de fegyver. Éles fegyver. Fegyver. Csak ez az egy szó van Lucy agyában. Fegyver. Az ajkai kimondják és megborzong bele; utálatos a szó, gyülöletes. Az ujjak elengedik a zsákmányt és Lucy keze csuklóban megtörve, odanehezedik az

asztal éles lapjára. Hiába emelgeti a karját, nem tudja megmozditani, mintha valami irtózatos suly nehezedne rá. Az egész testén érzi ezt a sulyt. Az az impressziója, hogy nem tud lélegzeni. Nehezen, fojtottan tódul ki száján a levegő és amit beszív, égeti a nyelvét. Reszket, mintha minden egyes tagjába villámos battériákat ültetett volna egy gonosz kéz. A fülei égnek s hajszálainak tövei is: mintha valamennyi lángtengerből szivná a táplálékot. Gusztáv a kilincsre tette kezét; egyet csikordul, kezének nyomására megnyilik az ajtó. Ez a zaj sustorgással, pokoli hőséggel töltötte meg Lucy agyát. Nagy, átható világosság áradt az elméjébe; mindenütt, minden kis nyulványban hatalmas fényü lángok égtek s hirtelen összeomlottak egyetlen fényözönbe. Már nem tudta mit tesz; összeszoritotta az ujjait és talpon termett. Egyetlen ugrással két métert szökött előre, azután vadul csapkodott maga elé. Egy nyögést hallott: valami párolgó, nedves melegség ömlött el a kezén s összeesett.

A TIZENKETTEDIK

A szobában félhomály; az ablaknál egy kevéssel világosabb árnyalatban. A háttér komor barnaságába mindössze két szinfolt vág bele: a térdeplő leány fehér bluza és a kályharácson kiszüremlő tüzfény. Szemben az ablakokkal, az ajtó közelében, kicsiny asztalon valami ágasbogas dolog sötétlett. E sötétlő valami illata fenyőerdőkre emlékeztetett s szinte roskadott a különböző holmik sulya alatt. A homályból élesen kiváltak ezek: sok a magasba nyult vékony testével, ezek fehér szinüek voltak, a többi pedig teljesen elválva az áthatatlan valamitől, amelybe beékelődött sárga, kék, vörösszinü volt s mintegy a semmiségben látszott lebegni. Egy felső ablak félig nyitva állott s a hézagon távoli zene tört melódiái szálltak át; a leány ilyenkor megingatta szőkefürtös fejét, felsőteste valcer ütemben ringott s a kályha fénye kékes széllel lobogó reflexben vándorolt az arcán. A szemeit fölemelte és tégláról-téglára vizsgálgatta a majolika kockákat; alulról haladt föl, egészen a párkányig; amikor idáig ért a tekintetével, hirtelen lesiklott. Akkor a rettegő emberek apró, ugrásszerü mozgásával körültekintett a szobában: csupán a butorok sarkvonalait láthatta; erre a derekát is hátraforditotta csipőin.

Egy-két pillanatig elnézte a lámpagyujtót, aki fénylő végü botját tolta a nyolcszögü üvegburába. Amikor kigyult a lámpa, hallani vélte a zajt, amit a piciny ablak csapódása okoz. A lámpagyujtogató tovább ment s amikor eltünt a szobaablakok horizontjából, a leány még mindig utána nézett. A szemeit a falon erőszakolta ke-

resztül, de ezt megunta hamarosan. Sóhajtott. Inkább befelé, magának; a hang alig méternyi kerületben zavarta föl a csendet.

Két mozdulattal közelebb csuszott a kályhához. Valami koppant, mint amikor két kemény tárgy ütődik össze. Megrezzent. Hátracsuszott a térdein és ráült a cipői sarkára; egyidejüleg ezzel előrehajlitotta a derekát ugy, hogy a feje majdnem a parkettet érintette és a kályhafény most a haján vibrált és a bluz megfeszült szövetén csillámlott széles, meleg sugárban. A bőrét nagyon égette ebben a közelségben a tüz s ezért halk, kuncogó kacagással, ami nagyon hasonlitott a zsákmányra talált egér cincogásához, oldalt dőlt. A feje messze esett a kályhától; olyan távolságra, hogy a növekvő sötétségben egyre intenzivebbé váló tüzsáv csupán a szélével ért az arcáig. A jobboldalára feküdt. Egy pillanat alatt a hátán hevert s valamiben megfeszitve a lábát, fölült. A tüz most beragyogta egész alakját, csak a melle és a fölhuzott térdei között, amelyek csaknem egyszintben voltak, terjengett egy fekete sáv. A lábát előretolta s valami megint koppant. Mint amikor két kemény tárgy ütődik össze.

Összerezzent. Megmarkolta a cipője orrát, erősen megszoritotta s azután kicsiny öklével többször ráütött. Egy kis, feketére lakkozott szekrény okozta a zajt. Megfogta, magához emelte és a combján gyöngéden, óvatosan végigcsusztatta. A szekrény csillogott-villogott s az egyik sarkán a tüz halványsárga fényt vetett. A leány megijedt; azt hitte, hogy az ütődésektől lepattogott a máza. Azon a helyen végigcsusztatta az ujjait s amikor meggyőződött arról, hogy a tüzfény vezette félre, az ajkaihoz kapta és végigcsókolta. Az ajkaival velemozgott a teste is és ettől ingásba jött a nyakán lógó Szüz Máriás aranylánc. A szemek végigsurolták a szekrény oldalát és olyan neszt okoztak, mint amikor valaki

messziről-messziről hallgatja az eső permetezését. A leányt ez a nesz is boszantotta s hirtelen az ölébe eresztette a kis lakkszekrényt. A még ingó aranylánc azonban alája került és nagyot pendült az oldalán. A szekrényt otthagyta az ölében és mutatóujját az érem kerületére fonta. Nézte, nézte az istenanya képét és a nézésében nagyon sok vágyódás volt. Belemerült egészen a pirosló arc bámulásába és a szemei csak véletlenül tévedtek a mellhez tapadó bambinó felé. A vágy, amivel nézte a szüz asszony arcát, végigborzogatta az egész testét és az ajkai hangtalanul mozogtak. Azután elereszteti az érmet és a lánc odacsapódott a testére. A leány most fölszegte a fejét és egyenesen a mennyezetre nézett. A tekintetében nem volt semmi földi s a vonásain is meglátszott, hogy keresztüllát a mennyezeten és a fölötte lévő szobák során, keresztüllát a tetőn is és a képzeletében ott jár a mennyországban. A mennyországban, ahol a szüz anya térden áll az isten előtt és könyörög neki, hogy teljesitse a kis leányok kis leányos vágyait. Megfinomodott arca annyira kifejezte az érzéseit, hogy összekulcsolt kezei fölöslegessé váltak az imádkozó szimbolizálására.

Sokáig maradt igy, azután fölemelte, majd ujból lebocsájtotta a karjait. Meggörnyedt a teste és az ujjait rácsosan tapasztotta a szemeire; igy nézett, igy bámult a tüzbe. A kezei lassan lehanyatlottak s önkéntelenül egymásba kulcsolódtak a karcsu, finom ujjak. Egyik ujjával a másikat nyomkodta, szorongatta s ezzel a fizikai fájdalommal elérte, hogy lebiggyedt ajkszéle ujból visszahuzódott rendes, vonalas formájába; pupillái is összébb huzódtak elvesztve a merengő szem kerekdedségét és a vonásaira az eltökélés árnyalata ült ki. Egészen előrehajolt a kályha felé s kinyitotta a lakkdobozt; abban egy picinyke vörös szinü naptár mellett, jobbról-balról két kicsiny, hengeralaku göngyölt papirlap feküdt. Nézte, nézte

és a szekrény egyik oldaláról a másikra guritotta azokat. Később óvatosan megfogta mindakettőt és golyóalakura formált kezei közé rejtette. Rázta a kezeit ugyanolyan mozdulatokkal, aminővel a kucséber rángatja a zacskóját. Ezt vagy tizszer ismétli meg s azután az ujjai közé fogta az egyik hengert. Lassan, nagyon lassan, szinte félve fölhajtotta a papirlap egyik csücskét s odanézett. A visszahajtott terület egészen fehér volt s az ujjak idegesen motoztak a begöngyölve maradt részen. A tekintete csupa kiváncsiság volt ebben a pillanatban s egy vonalnyival többet hajlitott föl. Egy ceruzavonás vagy valami betüszár tünt elő. Mindössze egy a végén fölkunkorodó vonal volt, de a leányt ez is megijesztette. Reszkető mozdulattal csavarta vissza a fölgyürt papirost és a fejét hirtelen oldalt forditotta. Megint maga elé nézett és a kezeit olyan rettegéssel szoritotta a testéhez, szinte benyomulva a husba, mint aki az utolsó pillanatban szörnyed vissza a büntől, amelyre elhatározta magát. Tétován, tanácstalanul nézett a tüzbe s fölkapva a piszkáló vasat, rövid ütemekben odacsapkodta a kályhafalhoz. A föllebbentett papirlap kihullott a kezéből, de a másikat még mindig szorongatta.

A piszkálóvas egyre sulyosabbá vált a kezének és erőtlenül elengedte. Halkan, kétszer egymásután koppant. A leány erre fölvette a papirhengert s a kezeit golyóalakra formálva, kucsébermódra ujból rázogatni kezdte. A szemeit behunyta és ugy fogta ujjai közé az egyiket. Megint térdre ereszkedett s végtelen lassusággal, alig érzékelhetően odahajolt a kályha ajtajához. Kinyitotta. Lángnyelvek csaptak ki a levegőre s olyan meleget árasztottak, hogy a leány visszakapta a fejét. Egy pillanatig tartott csupán s a papirt az egyik végénél fogva, kezefejét rögtön bedugta a kályhaajtón. A lángok már barnára füstölték a papirost, amikor ujból kirántotta a ke-

zét. Kapkodó sebességgel felnyitotta a szekrényt. A két papirhengert ujból visszatette és most a kis naptárt vette elő. Megnyálazta az ujját és sebesen lapozgatott; január, április, szeptember, november, december. Itt megállott. Tizenharmadikától, Luca napjától kezdve egészen karácsony estéjéig minden nap alá volt huzva. Számolni kezdett, az ujjait végigcsusztatva a fénylő lapon: egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét, nyolc, kilenc, tiz. Amikor idáig ért, rátekintett a két hengerre és biccentett a fejével. A naptárt visszatette és megint rázogatni kezdte kidomboritott tenyerei között a papirlapokat. Rázta, rázta; majd az egyiket az ujjai közé csipte. Megnézte: a megpörkölődött volt. Ránézett, azután gondolkodva a másik után nyult, de más ötlött az eszébe és a megpörkölődött papirost hajitotta a tüzbe. Utána nézett. A lángok egy pillanatra élénkebben ragyogtak, az égés nesze valamivel hangosabbá vált, azután vége lett, elhamvadt. A leány bámulta a lángokat; az arcán szomoruság látszott, mintha sajnálta volna az elpusztult papirost, de erőt vett magán és utána nyult a megmaradottnak.

Hirtelen reszketés fogta el. A piciny papirhengert két keze közé fogta s ugy tartotta, mintha valami rendkivül értékes, roppant becses drágaságot szorongatna. Ujból az ég felé nézett és nagyot, hosszan sóhajtott. A melle feszitette a bluzát és a tartása olyan görnyedtre vált, mintha sulyos, létét nagyon közelről érdeklő kérdés került volna döntés elé. Ebben a pillanatban olyan volt az arca, mint az egyptomiaké, akik a saisi istenasszony lefátyolozott szobra előtt állanak. Meredten, mozdulatlanul bámult a legsötétebb sarokba. A nagy csendben megroppant egy butor; a zajra ijedten tekintett föl a leány és egész testében megborzongott. Rápillantott a papirosra, amelyet még mindig két kezében tartott. Az arcán szorongás látszott; a félelem egy fajtája, de

a szemeiben egy-egy pillanatra fölcsillant az öröm, hogy végre megnyilik a jövő titka. A nagy titok, hogy ki viszi el magával őt, a nagy titok, amelynek megoldására már Luca napja óta vár: tizenegy kerek napja, amelyek mindegyikén egy-egy papirlapot hajitott a tüzbe, mig végre csak egy maradt. Egy, amelyet a kezeiben szorongatott s amely elárulja a beköszöntő vőlegény nevét. Fejét lehajtotta egészen a melléig és ugy csókolta az istenanyát s azután erős elhatározással, egyetlen rántásra szétnyitotta a papirhengert. Odatekintett. Sóhaj szakadt föl a kebléből s a karjai erőtlenül lehanyatlottak. Még egyszer ránézett a papirosra: hosszu, keskeny betükkel megint csak az állott ott. A leány arca most igen szomorura vált s a szemei szögletében két picinyke könycsep jelent meg. Lefolytak az orcáin s az egyik a szájszögletébe fészkelődött. Megborzongott; nyelvével sebesen nyalogatta az ajkait. Ujabb könycsepek szivárogtak keresztül a szemhéjjain. Ezt már megsokallotta. Ökleivel dörzsölte a szemeit, dobbantott a lábával s azután rántott egyet a gömbölyü vállain. Csak ennyit mondott:

— Hülyeség az egész.

Megmarkolta a piszkálóvasat; kétszer rácsapott a kályhára, azután fölállott. Fölállás közben az ujjával megfricskázta a szüz Máriás érmet. A zsebéből gyufát, cigarettát vett elő és rágyujtott. Három hosszu szippantással, három felhőt lökött ki a száján s azután a még égő gyufaszállal odalépett a fölfelé keskenyedő, fenyőszagu valamihez. A lángot odatartotta az egyik magasba nyuló, keskeny, fehér csikhoz; egy-két pillanatig mozdulatlan maradt a keze, azután egyszerre világosabb lett. Tovább és tovább haladt és a kezei nyomán mindenütt uj lángok gyultak ki. E munkája közben halkan éneklésbe fogott, de a hangja nagyon szomoruan csengett.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

TARTALOM

Állatok ... 3
Életsiratás ... 11
Minden hiába ... 18
Bajba esett szerelem ... 28
Féltékenységből ... 39
A tizenkettedik ... 56

OSZK